

A Csillagbölcső Waldorf Óvoda helyi Pedagógiai Programja

mely együtt érvényes a Waldorf-Óvodapedagógiai
Programmal (2012.)

Kecskemét, 2019.augusztus 27.

OM azonosító:203072

Tartalomjegyzék

ÓVODÁNK BEMUTATÁSA	4
ÓVODÁNK KÖRNYEZETE	5
SZEMÉLYI FELTÉTELEK (WOP VIII. fejezet)	5
TÁRGYI FELTÉTELEK (WOP VIII. fejezet)	5
FENNTARTÓ	6
ÓVODAKÉPÜNK	6
GYERMEKKÉPÜNK	6
AZ ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLKITŰZÉSEI (WOP IV. és IX. fejezet)	7
FELADATAINK (WOP IV. és VII. fejezet)	7
Az egészséges életmód alakítása	7
A helyes életritmus biztosítása	8
Egészséges és biztonságos környezet	8
Testápolás, egészségmegőrzés	8
Öltözködés, szokásalakítás	9
Táplálkozás	9
Alvás, pihenés	10
A mozgás jelentősége	10
Gyermekek egészségének védelme, betegségmegelőzés, egészségmegőrzés	12
Környezeti nevelés, környezettudatos magatartás kialakítása	12
Érzelmi nevelés és szocializáció	13
Anyanyelvi és értelmi nevelés	15
RITMUSOK AZ ÓVODÁNKBAN (WOP V. fejezet)	21
Az évkör ritmusa-ünnepkörök	21
Születésnapok –a gyermekek saját ünnepei	23
Munka jellegű tevékenységben megvalósuló tanulás	23
A HÉT RITMUSA	25
Művészeti tevékenységek az óvodában	25
A NAP RITMUSA	27
NYITVATARTÁS, SZÜNETEK RENDJE (WOP V. fejezet)	28
DÉLUTÁNOSSÁG	28
ÓVODÁNK KÜLSŐ KAPCSOLATAI	29
Az óvoda és a szülők kapcsolatai	29

Az óvoda és az iskola kapcsolata.....	29
Szakszolgálatokkal történő kapcsolattartás:.....	30
Egyéb kapcsolataink:	30
GYERMEKVÉDELEM	30
GYERMEK ÉS IFJÚSÁGVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGEK...	31
A GYERMEKEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉNEK NYOMON KÖVETÉSE	31
KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK	32
Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek.....	32
Tehetségígéretes gyermekek	32
Hátrányos helyzet	33
ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK.....	33
A Helyi Óvodai Nevelési Program érvényességi ideje:	33
A Helyi Óvodai Nevelési Program felülvizsgálata:	33
A Helyi Óvodai Nevelési Program módosításának lehetséges indokai:.....	33
A Helyi Óvodai Nevelési Program hatályba lépése:.....	34
FELHASZNÁLT IRODALOM, TÖRVÉNYI HÁTTÉR:	35
LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK	36
MELLÉKLETEK - ESZKÖZJEGYZÉK	37
I. Helyiségek	37
II. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai.....	37
III. Tisztálkodási felszerelések	39
IV. A Felnőttek munkavégzéséhez szükséges eszközök	39
V. Melegítőkonyha eszközei	39
VI. A Nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök	40
MELLÉKLETEK – ÓVODAI GYERMEKFELVÉTELI ANAMNÉZIS.....	42
1. A gyermek személyi adatai	42
MELLÉKLETEK – ÓVODAI GYERMEKFEJLŐDÉSI LAP	47

ÓVODÁNK BEMUTATÁSA

Óvodánk, a Csillagbölcső Waldorf Óvoda pedagógiai programja a 12078/1/2013 KIOR számú határozattal elfogadott Waldorf Óvodapedagógiai Program alapján készült a helyi sajátosságokkal kiegészítve.

ADATAINK:

- neve: Csillagbölcső Gyermekközpontú Óvoda, Ált. Iskola és AMI
Csillagbölcső Waldorf Óvodája (intézményegysége)
- feladatellátási helye: 6000 Kecskemét, Napsugár u. 2.
- alapító szerve: Csillagbölcső Waldorf Egyesület
- felügyeleti szerve: Csillagbölcső Waldorf Egyesület
- óvodai intézményegység-vezető, intézményvezető: Cseketa Mariann
- Az óvoda címe: 6000 Kecskemét, Napsugár utca 2.
- Az óvoda elérhetősége: 76/954-970
- Óvoda e-mail címe: ovoda@csillagbolcso.hu
- Honlapcím: www.csillagbolcso.hu

ÓVODÁNK KÖRNYEZETE

Óvodánk a városon belül kertvárosi részben, a Hunyadi városban található. Az épület az óvodát és az általános iskolát fenntartó Csillagbölcső Egyesület tulajdona, nagy udvarral, fákkal, kerttel övezve, csendes környezetben. A családok Kecskemétről és környékéről érkeznek hozzánk. Az Alapító Okirat szerinti felvehető gyermeklétszámunk az óvodában 80 fő, három, vegyes életkorú csoportban. 2 és fél évestől 7 éves korig fogadunk gyermekeket. Hátrányos helyzetű gyermekeket óvodánk fogad.

SZEMÉLYI FELTÉTELEK (WOP VIII. fejezet)

A Waldorf Óvodák Nemzetközi Szövetsége által elismert elméleti és gyakorlati képezéssel, valamint felsőfokú állami óvodapedagógusi végzettséggel rendelkező óvodapedagógusok látják el a nevelési-oktatási feladatokat. 2018. szeptemberében három óvónőnk rendelkezik akkreditált Waldorf óvodapedagógusi végzettséggel. 1 óvopedagógus közoktatásvezetői szakvizsgát tett 2015 júniusában, 1 óvónő mentorpedagógusi szakvizsgát szerzett 2016-ban. Egy óvopedagógusunk 2018. szeptemberében kezdi majd a Waldorf-óvopedagógusi képzés megszerzéséért indított akkreditált képzést.

Az óvoda vezetését a közoktatásvezetői végzettséget 2015-ben szerzett óvodapedagógusunk látja el. Az óvodapedagógus munkáját szakirányú végzettséggel rendelkező három fő dajka alkalmazott segíti. 2017.szeptemberétől 1 fő óvopedagógusi végzettséggel is rendelkező pedagógiai asszisztens is segíti az óvodai nevelő munkát.

Az óvónő és az óvodai nevelőmunkát segítő alkalmazottak összhangban végzik feladataikat.

TÁRGYI FELTÉTELEK (WOP VIII. fejezet)

Óvodánk a következő tárgyi feltételekkel rendelkezik:

Három óvodai csoportszobában tudjuk fogadni a gyermekeket, melyekhez megfelelő méretű és számú gyermekmosdó tartozik, öltözőszekrényekkel ellátott folyosórészsel. A tízórai és az uzsonna elkészítése külön melegítőkonyhában történik.

Az udvar 2000 m²-es, fűvesített, több kertrésszel rendelkezik, melyek alkalmasak veteményeskertnek, virágoskertnek, gyümölcsösnek. Több udvari bokor jó lehetőséget kínál a gyermekeknek kuckó építésére, bújócskázásra. Az udvar egy tágas részén remek lehetőség nyílik családi összejövetelekre és ünnepeink megtartására.

A nagymozgások gyakorlására sokféle játéklehetőséget biztosítanak udvari játszóeszközeink (mászófa, hinták, csúszda, homokozók, kerti kiülő). A kerti csap kiépítettsége biztosítja a gyermekeknek a kertgondozás, valamint a víz elemmel való találkozás lehetőségét.

A csoportszobáinkat úgy rendeztük be, hogy megfelelő játékkeret biztosítsunk minden korosztály számára, életkori igényeket vevő játékkeretekkel és játéklehetőségekkel (babaszoba, babakonyha, „fiúsarok”, mozgáslehetőségek: mászás, deszkák, lécek, stb).

Játékeszközeink anyaga és minősége a WOP ajánlásait követi.

Játékeszközeink részletes leírását jelen program eszközjegyzéke tartalmazza.

FENNTARTÓ

2015. februárjában a Waldorf pedagógia iránt elhivatott szülők és pedagógusok közössége megalapította a Csillagbölcső Waldorf Egyesületet, mely mint fenntartó működteti 2015 szept.1-től a kecskeméti Csillagbölcső Waldorf Óvodát és 2016.szept.1-től a Gyermekközpontú Általános Iskolát. A fenntartó egyesület célja a Waldorf, ill. más alternatív pedagógián alapuló gyermeknevelés népszerűsítése és az ehhez kapcsolódó intézmények fenntartása Kecskemét vonzáskörzetében. Feladata a Csillagbölcső Waldorf Óvoda és Gyermekközpontú Ált iskola jogi és gazdasági működésének biztosítása.

ÓVODAKÉPÜNK

Waldorf-óvodánk sajátossága,

- szülői akarat és összefogás által jött létre, a szülők tudatosan másként szeretnének fordulni gyermekeik felé,
- a gyermeki jogok figyelembevételével a gyerek mindenekfelett álló érdekét szem előtt tartva a gyerek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében törekszünk arra, hogy a gyermeket a családban és az óvodában is az antropozófia emberképén alapuló nevelési hatások ériék,
- a szülőkkal egy olyan nyitott kapcsolat kialakítása, melyben egy őszinte, egymást segítő kommunikáció működik,
- minden családot igyekszünk aktívan bevonni az óvoda életébe: jelenti ez a pedagógiánkban való elmélyülésük megsegítését, hospitálási lehetőség biztosítását gyakorlati tapasztalatok szerzésére,
- biztosítjuk a gyermekközpontú, az egyenlő hozzáférést, az inkluzív, az integrált és az interkulturális nevelést támogató szemléletet és ezen alapuló légkör megvalósulását,
- az érzelmi biztonságot adó légkör, ezért pedagógusaink nyitottak, elfogadóak, pozitív kisugárzásúak, akik törekednek az önfejlődésre.

GYERMEKKÉPÜNK

A Waldorf-pedagógiából fakadóan így tekintünk a gyermekekre:

- Minden gyermek egyedi és megismételhetetlen személyiség: egyedi életfeladattal, lehetőségekkel, képességekkel rendelkezik. Az óvodai nevelés ezért személyre szabott kell legyen számára, maximálisan szem előtt tartva ezt a saját ritmusú, egyéni fejlődési útját,
- A gyermek utánzás útján tanul, szerzi ismereteit a világról: ezért a számára nyújtott nevelői minta pozitív emberi értékeket kell hogy közvetítsen számára.(Vonatkozik ez az egymástól történő társas tanulási helyzetekre is.)

- Érzelmileg biztonságot adó, meleg, szeretetteljes és őt elfogadó légkörre van szüksége ahhoz, hogy személyiségfejlődése a legjobb úton haladjon, és bizalommal éljen az őt körülvevő világban. Így tud önmagát és másokat is tiszteletben tartva a legharmonikusabban fejlődni.

AZ ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLKITŰZÉSEI (WOP IV. és IX. fejezet)

A WOP IV. és IX. fejezetében megfogalmazott gondolatok alapján az óvodai nevelés során célunk:

- azt a mély meggyőződést elültetni a gyermek lelkében, hogy a „világ jó” és ezáltal megalapozni bennük az élethez való pozitív viszonyulást,
- a gyerekeket olyan tapasztalatokhoz juttatni, hogy a világ tetteikkel formálható, alakítható, ezáltal erősíteni kezdeményező készségüket, reális önértékelésüket, bizalmukat önmaguk és a világ felé,
- határok között nevelni a gyerekeket úgy, hogy mindenki a saját fejlődési útján a legteljesebben tudja megélni önmagát.

FELADATAINK (WOP IV. és VII. fejezet)

Az egészséges életmód alakítása

- Az állandóan visszatérő ritmusok a gyermek biztonságérzetét növelik, így biztosítjuk a párhuzamosan végezhető differenciált tevékenységek szervezését (napi, heti, éves ritmus). Ezt szolgálja napirendünk tudatos összeállítása, melyben a koncentráltabb tevékenység után mindig egy szabadabb következik. Ezáltal ritmusa lesz a napnak, melyben a ki és belézés minősége váltakozik, s elég idejük van a világról szerzett tapasztalataik feldolgozására,
- Gabona alapú ételeket készítünk tízóraitra, mely megsegíti a gyermek testi fejlődését, s példát adunk egy egészségesebb táplálkozásra, ez által megalapozzuk az egészségmegőrzés szokásait,
- Olyan játéklehetőségeket, tevékenységeket biztosítunk a gyerekeknek, melynek során testi képességeikről, testsémájukról és nemi identitásukról szerezhetnek tapasztalatokat és kialakulhatnak kötődéseik szűkebb és tágabb környezetükhöz,
- Napirendünk során természetes rutinba ágyazva jelenik meg az egészséges életmód, a testápolás, az egészségmegőrzés szokásainak alakítása,
- Szükség esetén, megfelelő szakember bevonásával, a gyermeket testi-lelki prevenció, és korrekció segítségével segítjük fejlődésében,
- A hazájukat elhagyó kényszerű családok gyermekeit segítjük önazonosságuk megőrzésében.

A helyes életritmus biztosítása

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvoda- pedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődően rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalok ritmikus játékok visszatérnek évi, havi, heti és napi ritmusokban. A Waldorf-pedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ezáltal ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik.

Egészséges és biztonságos környezet

Csoportszobánkat az az egyszerűség és a természetesség jellemzi. A falak halvány, nyugtató pasztell-színűek. A bútorok tömör fából készültek, szépen kimunkáltak, könnyedén variálhatók, gyermekek méreteinek megfelelőek, biztonságosak. Próbálunk figyelni, hogy gyermekeinket minél inkább természetes fények vegyék körül. Játékaink kézzel, természetes anyagból készültek. A csoportszobáinkat úgy rendeztük be, hogy megfelelő játékteret biztosítsunk minden korosztály számára (babaszoba, babakonyha, „fiúsarok”, mozgáslehetőségek: mászás, deszkák, lécek, stb). A nagymozgások gyakorlására sokféle játéklehetőséget biztosítanak udvari játszóeszközeink (mászó fa, hinták, csúszda, homokozók, kerti kiülő). Több udvari bokor jó lehetőséget kínál a gyermekeknek kuckó építésére, bújócskázásra. A kerti csap biztosítja a gyermekeknek a kertgondozás, valamint a víz elemmel való találkozás lehetőségét. A gyermek számára olyan méretű mosdóink vannak, amelyek számukra megfelelően segítik a személyi higiénia ellátását. A ruhák tárolására és az időjárás viszonyoknak megfelelő ruházat cseréjére a gyermeköltöző szekrények adnak lehetőséget az óvoda folyosóján.

Testápolás, egészségmegőrzés

- A gyermekek óvodába lépésétől arra törekszünk, hogy fokozatosan önállóan lássák el önmagukat, és az óvodáskor végére kialakuljon bennük az igény a személyi higiénia, ápoltságra és szükségleteik kielégítésére.
- Csoportosan csak az étkezések előtt és után mennek a gyerekek a mosdóba. A gyermekek minden ebéd után megmossák a fogukat a saját fogkeféjükkel, amelyeket szükség szerint, de minimum 2 havonta cserélünk. A fogrémeket az óvónő osztja. Használat után a fogmosó eszközöket kimosva, tisztán rakják vissza a helyére.
- A gyermekek megtanulják a WC papírt funkciójának megfelelően használni, és a WC-t használat után lehúzni. Minden WC használat után kézmosásra szoktatjuk a gyerekeket.
- A kézmosások során hosszú ujjú ruháikat mindig húzzák fel. Megtanítjuk nekik a folyékony szappan használatát. Kézmosás után a saját törülközőbe törölgék kezüket, és utána a megfelelő helyre akasszák vissza azt.
- Minden gyerek saját fésűvel rendelkezik, amelyet megtanulnak használni. A hosszú hajú gyerekeknek az óvónők segítséget nyújtanak.
- Felhívjuk a gyermekek figyelmét a zsebkendő szükség szerinti használatára. A zsebkendő tárolására állandó helyet alakítunk ki. Az orrfújás helyes technikájának elsajátítására ösztönözzük őket.

Öltözködés, szokásalakítás

- Az időjárásnak, hőmérsékletnek megfelelő öltözködés elsajátításával a gyermekek megtanulják megőrizni egészségüket. Mivel esős, sáros időben is kimegyünk, ezért célszerű, ha esőkabátjuk és esőcsizmájuk is van a gyerekeknek.
- A gyermekek önállóan öltöznek fel-le, ha valamelyik ruhadarabbal problémájuk akad, kérhetik a felnőttek segítségét. A nagyobb gyermekeket biztatjuk cipőfűzőjük önálló bekötésére.
- A gyerekek megtanulják, hogy a hőérzetüknek megfelelően, önállóan fel, illetve le vegyék ruháikat.
- Az udvarra folyamatosan mehetnek ki, amennyiben óvónő már az udvaron tartózkodik.
- Az öltözködés gyakorlására megfelelő, elegendő időt biztosítunk, annak érdekében, hogy minden gyermek önállósági fokának megfelelően próbálkozhasson az önálló öltözködéssel.
- Kérjük a nagyobb gyermekeket, hogy segítségadással próbálják kisebb társaikat segíteni az öltözködés során.

Táplálkozás

- A gabona alapú ételek megsegítik a gyermek testi fejlődését, s példát adunk egy egészségesebb táplálkozásra, ez által is megalapozzuk az egészségmegőrzés szokásait. Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékul, a hét napjait pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg.
- Hétfőn rizs, kedden árpa, szerdán köles, csütörtökön rozs, pénteken zab alkotja lehetőségeinkhez mérten tízóraink és uzsonnánk alapanyagát.
- Az étkezések együtt, közösen, nyugodt körülmények között történnek. Étkezések előtt és után is kézfogással közösen asztali áldást, fohászt éneklünk.
- Tízórai és ebéd alkalmával a gyermekek maguknak vesznek terítéket, ebédkor az aznapi „segítő” terítenek meg minden gyermeknek. Étkezések után mindenki maga viszi vissza tányérját, poharát. A segítő asztalt törölnék, felrakják a székeket.
- A folyadékpótlásról egész nap gondoskodunk, étkezésekkor víz- és tea kitöltése az „osztók” feladata (többnyire nagyobb gyermekek). A poharat csak félig töltjük, hogy út közben ne lötyögjön ki.
- Elfogadjuk, ha a gyermek étvágytalan, válogatós, de mindenképpen ösztönözzük őket az étel megkóstolására.
- Az ételt az óvónő szedi a gyermekek tányérjára, mindig ügyelve arra, hogy az ételmennyiséget a gyermek meg tudja majd enni.
- Fokozottan ügyelünk a táplálék érzékeny gyermekek diétájára.
- Figyelünk a helyes testtartásra étkezés közben is.
- Étkezés előtt mosdóhasználatra szoktatjuk a gyermekeket, hogy mindig tiszta kézzel, szükségleteiket elvégezve üljenek az asztalhoz.
- Étkezések közben figyelünk a kulturált étkezési szokások betartására (szalvéta használata, csendes beszéd, csukott szájjal rágás, evőeszközök megfelelő használata).

Alvás, pihenés

- A megfelelő minőségű és mennyiségű alvás, pihenés szintén az egészséges életmód kialakításának szerves része és nélkülözhetetlen a gyermekek fejlődéséhez. Az ágyazást csoportunk dajkája vagy óvónője végzi udvari játékidő alatt. Alvás előtt mindig alaposan kiszellőztetünk.
- Arra szoktatjuk a gyerekeket, hogy alvás előtt végezzék el azokat a szükségleteiket, amelyek zavarnák a többiek nyugodt pihenését (WC használat, orrfújás, hajából vegye ki a gumit, csatot, stb.).
Alvás előtt minden gyermek leveszi magáról a zavaró, szorító, piszkosabb ruhadarabokat, melyeket összehajtván az ágy végébe tesznek. Gyermekünk igény szerint öltözik át pizsamába.
- Megengedjük, hogy a gyermekek pihenéshez hozzassanak olyan, számukra kedves "alvóscimborát", amelyek segítik őket az elalvásban.
- A gyermekeket elalvás előtt kis kialakult „rítussal” hangoljuk a pihenésre. Besötétítünk, gyertyát gyújtunk, illóolajat párologtatunk, halkán dúdolva finom illóolajat cseppentünk a tenyerükbe, mesélünk, majd mese után selyemkendővel simogatjuk végig őket. A nehezen alvó, vagy nyugtalan gyerekeket simogatással, cirógatással segítjük elaludni.
- A kevesebb alvási igényű gyermekeket nem kényszerítjük alvásra, ők csendben pihennek ágyukban, esetleg csendes tevékenységgel foglalják le magukat az alvásidő alatt (a csoport szokásrendszerétől függően)
- Az ébresztés kedves simogatással, halk beszéddel, énekszóval történik. Ébredés után a gyermekek önállóan öltözik, és felnőtt jelenlétében használják a mosdót.

A mozgás jelentősége

Az óvodás mozgásigénye és cselekvési vágya nagy, ezt a felnőttnek ki kell elégítenie, lehetőséget kell biztosítani a gyermek számára - életkori adottságainak megfelelően és a biztonságot maximálisan szem előtt tartva -, változatos, főleg nagymozgásformák gyakorlására.

- A gyermekeknek rosszabb idő esetén is (szemerkélő eső) minden nap lehetőségük van az udvaron futkározásra, mászókézésre, hintázásra a délelőtti folyamán és a délutáni játékidőben is.
- A csoportszobában kisebb mozgásokat végeznek, bútorokból építkeznek, felmásznak, asztalról ugrálnak, egyensúlyoznak, a testi épségüket nem veszélyeztető módon.
- Nagy szerepet kap a kisgyerek saját test-és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmikus mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában a mindennapos **ritmikus játék, reigen**. A reigen finommozgásai, szép mozgásai a kisgyerek közvetlen utánozóképeségére épülnek.

A ritmikus játék a Waldorf óvodákban az óvónő-gyermekek együttes játékának egy olyan formája, mely az óvónő vezetésével történik. Tartalmában az aktuális ünnepekhez igazodva, az óvónő

olyan, gondosan kiválasztott verseket, dalokat fűz össze, melyeket tudatosan kiválasztott mozgásformákkal ötvözve játszik el a gyerekekkel együtt (általában nagymozgásokra épülve).

A játék célja:

- a nagymozgás formáinak harmonikus és teljes kivitelezése,
- a gyerekek sajáttest-és térérzékelésének, egyensúlyérzékének fejlesztése,
- testképük fejlesztése, eligazodás a testükön (testtájak, testoldalak, testrészek),
- mozgás együttes örömeinek megtapasztalása.

A reigen összeállítás során az óvónő figyelembe veszi a csoport életkori összetételét, fontos, hogy a mozgások minden kisgyerek számára kivitelezhetőek, utánozhatóak legyenek:

- Az utánozhatóság érdekében az óvónő mozgása, mozdulatai mindig kissé megelőzik a szavait.
- Nem használunk közvetlen utasításokat, építünk a gyermekekben természetes módon meglévő utánzási igényükre.
- Inkább tervezünk rövidebben, figyelembe véve a gyermekcsoport terhelhetőségét. A versek-dalok fűzérért pár nap elteltével még lehet bővíteni.
- A mozdulatok egyértelműek, könnyen követhetőek.

Heti egy alkalommal **euritmián** is részt vesznek a gyermekek.

Az euritmia olyan mozgásművészeti ág, mely Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Pedagógiai szándékkal lehetőség szerint minden Waldorf óvodában és iskolában használják, ahol erre lehetőség van. Maga a kifejezés jó, szép, harmonikus ritmust jelent.

Óvodánkban heti egy alkalommal, euritmista vezetésével végzik a gyerekek ezt a mozgásformát. Míg a ritmikus játékban az óvónő természetes mozdulatokkal utánozza a megjelenített vers, dalocska tartalmát, addig az euritmista speciális mozdulatokkal és testtartással jelenít meg egy-egy jellegzetes hangot, verstartalmat. Az óvodai euritmiában gyakran itt is egy rövid történet jelenítődik meg a mozgás által (pl. macska-egér játéka).

A mozgásformák összeállítása itt is a korcsoport jellemző összetételéhez igazodik mennyiségileg és kivitelezhetőség tekintetében.

Igény szerint lehetőséget biztosít még óvodánk gyermekjógára és TSMT- tornára.

Gyermekek egészségének védelme, betegségmegelőzés, egészségmegőrzés

- Az óvodában beteg gyermekek nem tartózkodhat, a megbetegedett gyermek szüleit telefonon azonnal értesítjük.
- Betegség után csak egészséges gyermek jöhet újra az óvodába, orvosi igazolás ellenében.
- A betegségek megelőzésének érdekében, amikor csak tehetjük, friss levegőn tartózkodunk (hóesésben, szemerkélő esőben egyaránt)
- A gyermekeket arra szoktatjuk, hogy mindig az időjárásnak megfelelően öltözködjenek. Ehhez a szülőknek biztosítaniuk kell a megfelelő váltóruhát.

Környezeti nevelés, környezettudatos magatartás kialakítása

- A Waldorf-pedagógia együtt él, és természetes módon használja a kisgyermekkorú nevelést a környezet védelméhez és megővéséhez kapcsolódó szokások alakítására, és a környezettudatos magatartás megalapozására.
- Az évkör folyamán minden ünnepkörben lehetőségük nyílik a gyermekeknek olyan tapasztalati úton történő ismeretsajátításra, amellyel tudatosan igyekszünk felhívni figyelmüket a természet jelenségeinek tiszteletére, azokkal való takarékos bánásmódra.
- A természet, az élő és élettelen világ tisztelete, óvása és gondozása mindennapjainkban mindenütt jelen van (pl. madáretetés, udvari játék során az élővilág megóvása és védelme).
- „Ami kint, az bent” jelenti számunkra, hogy a külső környezetben jelen lévő természeti folyamatokat igyekszünk a gyerekek számára a csoportszobában is érzékeiknek elérhetővé tenni (csíráztatás tavasszal, rügyező ágak virágoztatása vázában, stb.) a könnyebb megfigyelhetőség kedvéért.
- A természetes anyagok használata az óvodai életünkben spontán módon neveli a gyermekeket a természet tiszteletére.
- Az anyagokkal való bánásmódban igyekszünk a gyerekeknek kézzelfoghatóvá tenni tapasztalati úton, hogy egy adott dolog minden része felhasználható valamilyen módon (pl. búzapelyva-párna, búzaszár szívószálként, stb.).
- A csoportszobában, óvodai mindennapjaink során a gyerekeket szelektív hulladékgyűjtésre szoktatjuk, gyakorlati módon megmutatjuk számukra a felhasználhatóság lehetőségeit (pl. udvari komposztálás).
- Személyes példamutatással szoktatjuk a gyermekeinket a természeti értékekkel, alapanyagokkal történő takarékos gazdálkodásra, felhasználásukra.

Érzelmi nevelés és szocializáció

- A Waldorf-óvopedagógia fő alapelve, hogy az óvodai életben a gyermekek et meleg, biztonságos, és személyiségüket elfogadó, pozitív légkör vegye körül. Minden esetben és minden helyzetben érezze a gyermek, hogy érzelmi biztonság, kiszámíthatóság veszi őt körül.
- Ezt az érzelmi biztonságot elsődlegesen, már az óvodát megelőzően, a kisgyermeknek a családban kell megkapnia élete első éveiben. Az óvoda ezt a szűk családi érzelmi burkot kiterjeszti a kisgyermeket fogadó óvodai közösségre. Ezáltal a gyermek korai pozitív tapasztalatai megerősödnek, a mintaadás pedig beépül tapasztalatai közé. Annál is inkább lényegesek számára a pozitív érzelmi tapasztalatok, mert mintakövetés nyomán ezek észrevétlenül személyiségének építőköveivé válnak.
- Az óvodába lépéskor a kisgyermek egy lépéssel megint távolabb kerül az édesanyjától, ezért óvodánknak kell nyújtania számára azt az érzelmileg meleg, befogadó környezetet, amelyet eddig egy személyben édesanyja jelentett számára.
- Megfelelő fizikai és pszichés környezet biztosításával segítjük "dolgozni" azokat a fejlődésformáló természetes erőket, amelyek az óvodáskor éve alatt spontán módon munkálnak a gyermekben.
- Hisszük, hogy az óvodai években megalapozzuk és megteremtjük az érzelmi intelligencia kialakulását segítő alapvető szociális, érzelmi attitűdöket (pl. segítőkézség, empátia).
- A Waldorf-pedagógia vallja, hogy a gyermekek bontakozó szociális képességeinek megfelelő mintákat a vegyes életkorú csoportok természetes módon nyújtják a gyermek számára: utánozva ezzel egy nagycsalád közegét, melyben a gyermek észrevétlenül is követi, utánozza nagyobb, idősebb „testvéreit”, társait. Az óvónő által közvetített minták és értékek így közvetett módon jutnak el a legkisebbek felé is.
- Az óvodai csoportok kialakítása során természetesen figyelemmel vagyunk arra, hogy az egyes életkori csoportú gyermekek megközelítőleg egyforma arányban legyenek jelen a csoportban. Így biztosított számukra az a közeg, ahol hasonló játékformákban, érettségüknek megfelelő érdeklődési körben, barátságokat köthetnek.
- Elsősorban a szabad játék során nyílik lehetősége az óvónőnek arra, hogy személyes példamutatásával közvetítse a gyermekek számára a játékeszközök védelmének, megóvásuknak fontosságát (pl. felvesszük a földre kerülő babákat, filcállatokat, selyemkendőket, stb.).
- Az érzelmi nevelés egyik fő, természetes közege a délelőtti folyamán a szabad játék.
- A szabad játék „szabadsága” természetesen keretek, csoportnormák között lehetséges: nem lehet ön-, és mások számára testi-lelki épséget veszélyeztető, vagy agresszív, uralkodó hangvétellű megnyilvánulás. Az óvónő felelőssége, hogy a szabad játék során háttérbe húzódó, de folyamatos figyelme minden gyermek játékára kiterjedjen, és időben elejét vegye mindenfajta nemkívánatos verbális és tettleges megnyilvánulásnak.

Feladataink:

- az egyes gyermekek életkorának megfelelő, számukra utánozható mintákat nyújtani mindenfajta tevékenység során,
- olyan helyzeteket teremteni a gyermekek számára, amelyben „kívülről” nem érzik irányítottnak magukat, mégis megtalálják a számukra vonzó tevékenységben annak örömét,
- ösztönözzük arra (pl. kérdések feltevésével), hogy egy adott helyzetben önállóan találjon rá egy probléma megoldására, megsegítve ezzel azt a távlati nevelési célt, hogy kreatív módon gondolkodó, rugalmas szemléletű felnőtt váljék belőle,
- erősítsük önbizalmát minden esetben pozitív megerősítések formájában, növelve ezzel önállóságukat,
- vegyük figyelembe a közösségben zajló szociális folyamatokat, és gyengéden segítsük, bátorítsuk a nehezen barátkozó, befelé forduló gyermekeket társas kapcsolataik kialakításában,
- rugalmas napirenddel biztosítsuk számukra a koncentráltabb figyelmet igénylő, és a szabadabb, „kilégzést engedő” tevékenységek váltakozását,
- biztosítsunk barátságos, derűs légkört, melyben a zárkózottabb gyermek is bátrabban megnyilvánul,
- közösségi érzelmi életünknek nyugalmát megteremtve, adjunk lehetőséget morális tapasztalataik megfogalmazására,
- a csoport normáinak, szokásrendszerének következetes kialakításával biztosítsuk számukra ezek közösségformáló hatását.

Gyermekek beszoktatása a csoportba

- Az új kisgyermek csoportba szoktatását a családdal történő találkozás(ok), beszélgetések készítik elő.
- Óvodánkban a beszoktatás a férőhelyek és a csoportösszetétel függvényében év közben is lehetséges. Ezért az új kisgyermeknek a már kialakult, dinamikusan működő csoportélet szokásaihoz igazodva, nagyon sokszor nehéz folyamaton kell átesnie, mire a csoport tagjává válik.
- Az óvónők, dajka nénik feladata, hogy ez a folyamat fokozatos, gyengéd, ugyanakkor következetes lépésekkel történjen, amelyben a beszoktató szülőnek is fontos szerepe van. Az ő hozzáállása, óvónőknek adott bizalma megkönnyíti és lerövidíti ezt a folyamatot.

- A kisgyermek számára az új helyzetben a biztonságérzet nyugalmat ad, ezért elengedhetetlen az óvónők részéről a kiszámíthatóság, következetesség.
- A gyermek érzelmi biztonsága ebben a folyamatban is elsődleges, ezért mindig tudnia kell, minek lesz aznap részese, és meddig marad aznap az óvodában.
- A beszoktatást megkönnyítendő, megkérjük a szülőket, hogy ne lépjenek a csoportszobába gyermekükkel, hanem azon kívül tartózkodjanak. Pedagógiai indokolt esetben az óvónő kérheti a szülőt, hogy lépjen be ő is a szobába. A kisgyermeknek lehetősége van őt megkeresni, ha érzelmileg erre még szüksége van.
- Amikor a kisgyermek már többet tartózkodik a csoportszobában, mint azon kívül, akkor ez fontos jelzés a pedagógusok számára: a kisgyermekben már kialakult a bizalomnak az a foka az óvónők felé, amellyel a szülőt (kezdetben rövidebb időre) elengedhetjük.
- Az elengedés idejét napról-napra növelve a kisgyermek fokozatosan, érzelmi traumától mentesen lesz része közösségünknek.
- A beszoktatás –befogadás mindig fokozatosan, a gyermekek egyéni igényeit figyelembe véve történik, ezért folyamata gyermekeként igen nagy eltéréseket mutathat.

Anyanyelvi és értelmi nevelés

Az anyanyelvi nevelés a mindennapokban spontán, természetes módon hatja át az életünket. A mindennapos mesehallgatás és ritmikus körjáték (reigen) mellett, az óvónő minden megnyilvánulásával követendő példát mutat, ugyanakkor erősíti az anyanyelvhez való kötődést. A gyermek számára természetes módon kíséri tevékenységeit mondókaival, verssel, dallal, a nap bármely szakaszában. Ezek tartalmukban legtöbbször igazodnak az adott ünnepkör tevékenységeihez, a külső természeti környezetünk változásairól szólnak, (évszakok, természeti jelenségek) vagy kapcsolatosak egy aktuális napirendi tevékenységgel (pl. mosdózás, öltözködés).

A nap folyamán a mindennapos **beszélgető kör** biztosít a gyermekeknek lehetőséget arra, hogy spontán módon megfogalmazzák az óvodában, vagy otthon átélt élményeiket, és elmondhassák azt társaiknak. Ez a lehetőség szociális és érzelmi szempontból is fontos számukra: ilyenkor megbeszélhetjük azokat a pozitív (esetleg negatív) élményeiket, melyek például a délelőtti játékidőben érték őket. Jó lehetőség ez arra is, hogy közösen megfogalmazzuk, mi lett volna egy szerencsésebb megoldás pl. konfliktus esetén, a gyerekek ötleteket adhatnak egymásnak a megoldásra. Közben tanuljuk, hogy értő figyelemmel, türelmesen hallgassuk egymást, esetleg a gyerekek segíthetik egymást a nyelvi megfogalmazásban is. Ennek igen erős közösségformáló hatását látjuk.

A Waldorf –óvópedagógia alapjául tekinti a magyar gyermekköltészet népi hagyományaként fennmaradt mondókákat, népmeséket, rigmusait a mindennapos verselés-mesélés során, illetve az óvónő-gyermek kétszemélyes, ún. „ölbéli” játéka során.

Mindennapos mesehallgatás, dramatizálás

A Waldorf pedagógia a gyermekek korai éveiben igen nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy a kisgyermek minden nap halljon mesét. A gyermek szókincsfejlődésére tudományosan igazolt pozitív hatását kiemelve, még számos más érv szól a mindennapos mesehallgatás mellett. Az érzelmi nevelésre gyakorolt hatása kiemelkedő. A mese nyelvén spontán módon tanulja meg a gyermek az erkölcsi kategóriákat (jó-rossz), éli végig azt a benső, intenzív folyamatot, amelynek során feldolgozza a hallottakat, azáltal, hogy belső képeket alkot meg hozzá, saját érettségének megfelelő módon. A belső képalkotás gyakorlása hatással van későbbi tanulási képességeire.

Óvodánkban a délutáni pihenés kezdetét jelenti a mesehallgatás.

Feladataink:

- A meseválasztás igazodjék az adott ünnepkörhöz.
- A magyar népmesék (és más népek meséi, pl. Grimm) elsőbbséget élveznek a meseválasztás során. Anyanyelvünk gazdag formavilága, kifejezőmódja tükröződik bennük, ugyanakkor elsődleges eszköze a nemzeti hagyományápolásnak is.
- Óvodánkban egy-egy mesét hosszabb időn keresztül hallanak a gyerekek, ennek biztosságot adó, én-erősítő hatása van a Waldorf-pedagógia szerint.
- A mesehallgatás a nap folyamán mindig ugyanakkor, és ugyanolyan módon, "rítusokkal" kísérve zajlik, melyek megteremtik a gyermek számára a mesehallgatáshoz és az azt követő pihenéshez szükséges nyugodt, ellazult állapotot. Az „ismerősség” biztosságot adó érzését a gyermek mindennap hasonló módon éli át: ez nyugtatólag hat rá, jó érzéssel tölti el.
- Az óvónő biztosságot adó jelenlétével kísérve az évkör során sor kerülhet egy-egy mese dramatizált előadására. Ez mindig nagyon egyszerű, stilizált eszközökkel történik (pl. selyemkendők), hogy a gyermek figyelme inkább a történésekre, és ne a külsőségekre irányuljon.
- A dramatizálást segítő jelmezek természetes anyagokból készülnek.
- A mesék megjelenítése során kerüljük az olyan helyzeteket, melyekben a gyermek azt érezheti, hogy szerepelnie kell. Az óvónő nyelvi megfogalmazását a gyerekek általában mozdulatokkal kísérik. Gyakran előfordul, hogy ismételt dramatizálások után, a gyermek már annyira magáénak érzi a mesét, hogy saját maga mondja is a történetet.
- Nem javítjuk a gyermeket, ha a mese folyamát más szavakkal kísérve adja elő a megszokotthoz képest. Ez lehetőséget ad számára önálló nyelvi kifejezőmódra.

(Megakadását tapintatos, rövid segítségadással korrigálhatjuk, amennyiben ő nem boldogul vele.).

Bábozás az óvodában

Óvodánkban a mesehallgatás történhet bábok által megjelenített mesével. Gyakran bábozunk ünnepek idején, egy-egy ünnepkör zárásaként, mikor a gyerekek már többször hallották a megjelenített mesét. A bábozás által bonyolultabb népmesét hosszasan tudnak követni a kisebbek, míg a nagyobbak számára ilyen módon egy-egy rövidebb mese többszöri hallás után is figyelemmegtartó lehet.

Fontosnak tartjuk, hogy a bábok megjelenítsék azt a minőséget, amit a mese magában hordoz. A tündérmesék képi világát a selyemkendőből készült marionett-bábok jobban megjelenítik, egyszerűbb meséknél inkább gyapjúfilcből készült állóbábót használunk.

- A bábokat az óvónők és a szülők saját maguk készítik, az óvodában használt természetes anyagokból (gyapjúfilc, selyem, pamut babatest-anyag, szalaggyapjú, stb.)
- A bábok arca csak annyira kidolgozott, hogy helyet kapjon mellette a gyermek fantáziája. Így a gyermek maga teremti meg azt a minőséget, amely számára az adott karaktert jellemezni fogja.
- A bábozó óvónő személye mindig teljes alakjában jól látható a gyermek számára, kezével folyamatosan kíséri a bábok mozgását, nem hagyja őket magukra. Ez a gesztus a gyermeket biztonsággal tölti el a bábbal való azonosulás során.
- A bábozás kezdetét megelőzően, az asztalt selyemkendőkkel takarjuk le, a mese végén ugyanígy. Illúzióromboló lenne a gyermek számára, ha a bábasztalt a szemé láttára bontanánk le, ezért erre mindig nagy figyelemmel vagyunk. A bábok mozgatása is mindig tisztelet-és méltóságteljesen történik.
- Gyakori a gyerekek spontán bábjátéka a délelőtti szabad játék során. Ilyenkor társaiknak, esetleg a babáknak játszanak el egy-egy mesét, sokszor az eredeti mesétől eltérő tartalommal is. Az óvónő feladata, hogy a segítségadással és figyelemmel kísérelje ezt a fontos folyamatot, támogassa a gyerekek önkifejezését.

Versek, mondókák, ölbéli játékok

- A Waldorf-pedagógia fontos szerepet szán a gyerekek anyanyelvi fejlesztésében a verseknek, mondókáknak, népi rigmusoknak. Utóbbiak kiemelkedőek a népi hagyományápolásban betöltött szerepüket tekintve.
- Nem célunk, hogy a gyermekek mennyiségileg sok verset megtanuljanak. Fontosabb, hogy irodalmi-művészi érték szempontjából igényesen válasszunk olyan verseket, melyek valódi értéket képviselnek (pl. Weöres Sándor, Kányádi Sándor versei).

- A gyermeknek valódi örömet okoz, ha ritmusában, dinamikájában játékos nyelvi módon ismerhet meg egy-egy verset.
- Az önálló „szavalástól”, szerepléstől megkíméljük a gyermekeket, fontos hogy ne érezzék kényszernek a versmondást. Ugyanakkor az önként történő versmondásnak pedig lehetőséget biztosítunk..

Feladataink:

- A versek, mondókák kiválasztásakor igazodunk az adott ünnepkör témájához.
- Jeles napokon, nagyobb ünnepek idején (Karácsonyt megelőző adventi időben, Húsvétkor), hangsúlyozandó annak jelentőségét, mondunk a gyerekeknek a magyar népi hagyományból eredeztethető rigmusokat, asztali áldást, stb.
- Gyakran énekelt versekkel, mondókákkal jelezzük a gyerekeknek a napirendben szereplő tevékenységeink kezdetét vagy végét.

Az ún, „ölbéli játékok”-kal a nap folyamán minden kisgyereknek lehetőséget adunk arra, hogy az óvónő ölében ülve, őt dajkálva egyszemélyes figyelemmel kísérve elmélyíthesse vele bizalmát, személyes kapcsolatát. Fontos része az ölbéli játék ezért az érzelmi nevelésnek is. Közben az óvónő képet alkothat a gyermek aktuális érzelmi állapotáról, kettejük kapcsolatának minőségéről, stb.

Zene az óvodában

A Waldorf óvodában az éneklés a nap folyamán többször, szinte minden tevékenységben spontán módon helyet kap.

Minden tevékenységhez, napirendi mozzanathoz tartozhat egy-egy dalocska, melyet jelzésszerűen nem csak az óvónők, de a gyerekek is énekelnek (pl. mosdóba menéskor, asztalterítés során, öltözködéshez, stb.) Az óvónő magas hangon énekel ilyenkor, csakúgy, mint a gyerekek. Egyes helyzetekben az óvónő (illetve a gyerekek) énekét hangszer használata is kíséri.

A dalválasztásnál előnyben részesítjük a kvint hangterjedelmű, és pentaton dallamokat, melyek a gyermekek hangterjedelmének ebben az életkorban leginkább megfelelnek.

A Waldorf-óvópedagógia zenehallgatási alkalmakkor tudatosan kerül a gépről, egyéb multimédiás eszközökről hallgatható zenét. A gyermeket így kívánjuk megvédeni minőségében nem megfelelő hanghatásoktól.

Zenehallgatásban leggyakrabban az óvónő által előadott, és/vagy hangszerrel kísért dalok, énekek előadásakor részesülnek a gyerekek az ünnepkörök folyamán bármikor, az óvónők választása szerint.

Feladataink:

- Általában minden tevékenységet, napi ritmusunk elemeit kísérfje éneklés, dúdolás.
- Bizonyos alkalmakkor a gyerekek maguk is használhassanak életkoruknak megfelelő hangszereket (pl.farsangi ünnepkör idején).
- Biztosítsuk, hogy a játékeszközeik között is elérhető legyen számukra egyszerű hanghatásokat létrehozó hangszer (pl. botok, kis harangok, csörgők, stb.)

A kisgyermek szabad játéka

Az óvodáskor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége a játék. A Waldorf-pedagógia szintén komoly szerepet tulajdonít a gyermek játékanak, kiemelten és elsősorban a szabad játéknak, melyet a nevelő háttérbe húzódo, de folyamatos, állandó figyelme mellett végez a gyermek. Nem csak a csoportszobai, de az udvari szabad játék lehetőségét is biztosítjuk óvodánkban a nap folyamán két alkalommal, másfél-másfél órában.

A szabad játék kiemelt jelentőségét azzal indokolja pedagógiánk, hogy a gyermek csak akkor képes az őt foglalkoztató témák, kérdések, feszültségei játékban történő meg-és átélésére, ha játékát semmilyen külső irányítás vagy kényszer nem befolyásolja.

- Mivel a szabad játék során a gyermek saját fantáziájából „dolgozik”, ezért legmegfelelőbbek számára azok a játékeszközök, amelyek még kidolgozatlanok, nem „kész” játékok. Így a gyermeki fantázia mindenből mindent megteremthet, amelyre a „feldolgozás”-hoz szüksége van. A Waldorf pedagógia a játékeszközök anyagának minőségére is nagy hangsúlyt fektet, és a természetes minőséget használja, ami a természetben is fellelhető (selyem, fa, gyapjú, len, stb.), és a gyermeket nem vezeti félre az érzékelésben (a műanyag tévesen érzékelteti a gyermeknek pl. a fajsúlyt).
- Jellegzetes játék a Waldorf óvodákban az ún. „Waldorf-baba”. Ezek a „Waldorf-babák” körültekintő, pontos és szeretetteljes munkával készülnek az óvónők, esetleg a szülők keze által. A babák elkészítésére fordított sok idő, figyelem és aprólékos munka különösen értékessé teszi őket a gyerekek számára (még inkább, ha személyre szólóan, ajándékba kapják őket). Ezért a gyerekeket is arra szoktatjuk, hogy gyengéden és tisztelettel bánjanak velük a játék során (pl. nem feket a földön, betakarjuk, felöltöztetjük).
- A baba arcának kidolgozottsága szintén azért minimális, hogy szabad teret engedjen a gyermekek fantáziájának, a gyermek olyan külső tulajdonságokkal ruházhassa fel, amely bensőjéből fakad.
- Egyéb játékeszközeink is gyakran készülnek a z óvónők keze által, a gyerekek szeme előtt (pl. filcállatok, horgolt kötelek, gyümölcsök, stb.), így még inkább szívükhöz közel állóként játszhatnak majd velük.
- Az óvónők gyakran javítják is a játékokat, példát mutatva ezzel az értékeink megóvására.

- A természetben fellelhető termések, kövek, csigaházak is gyakran megtalálhatóak a játékeszközök között, csakúgy, mint tuskók, deszkák, szép formájú ágak, stb.
- Az udvari játék során engedjük a gyerekeknek, hogy az időjárási viszonyoknak megfelelően sokféle tapintási ingerrel találkozhassanak (pl. nyáron mezítláb járás fűvön, homokban, játék tócsában, stb.) Szemerklő esőben is udvaron játszunk megfelelő ruházatban (gumicsizma, sárnadrág).

Feladataink:

- Biztosítani kell a szabad játékhoz szükséges nyugodt légkört, melyet az óvónő állandó, indirekt figyelme folyamatosan kísér.
- Fontos, hogy az óvónők saját kezűleg is készítsenek játékokat a gyerekek számára (pl. botparipák, festett kendők)
- A játékszerek készüljenek természetes anyagból.
- Legyenek a játékok között különböző, természetből származó tárgyak (pl. csigaház, tobozok, kövek, ásványok)
- Törekednünk kell olyan jelek észrevételére, amelyek egy lehetséges konfliktus közeledtét jelzik. Ilyenkor az óvónő segítséget ad, elsősorban rövid kérdéseivel az együtt játszóknak felé. Akkor lép ki ismét a helyzetből, ha meggyőződött a játék békés mederben történő folytatásáról.

A gyermek iskolaéretté válásának megtámogatása

A gyermek általában a hetedik életév folyamán válik iskolaéretté. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában, a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságban. A gyermekek megnyilvánulásaiból egyértelműen látszik, hogy ki hol tart ezen az úton, s biztonsággal elküldhető-e iskolába.

Óvodapedagógusaink iskolánk tanítóival és a szülőkkel való szoros együttműködésben minden év októberétől elkezdik a **beiskolázási folyamat** első lépéseit. Ennek kapcsán egyrészt rendszeresen konzultálunk a szülőkkel gyermekük beiskolázási szándékát illetően, másrészt az iskolai tanítókkal, akik rendszeres időközönként iskolanyitogató foglalkozásokra invitálják a 6-7 éves gyermekeket.

A folyamat egészen kora tavaszig tart, miközben az óvodánk csoportjaiban hospitálók és a gyerekekkel rendszeresen találkozó tanítók egyre pontosabb képet kapnak a gyerekek fejlettségéről, érettségéről.

A Waldorf óvodákban speciális munka jellegű tevékenység az iskolába készülő gyerekek számára az ún. „*csemetemunkák*”, amelyeket az óvodát elhagyni készülő nagyjaink végeznek egy hosszabb folyamaton keresztül, kora tavasztól egészen az óvodai ballagás napjáig. Ezek a tevékenységek döntően a finommotorika fejlesztését célozzák, és fonalmunkákkal kezdjük a folyamatot.

Az egyes tevékenységek egymásra épülően kívánnak egyre kitartóbb figyelmet és feladattudatot a nagyobbaktól, általában a következő sorrendben: fonalgombolyítás, sodrás, háromágú fonás, körmöcskézéssel vagy körmön fonással (hét szál) tarisznyaszíj készítése, tarisznyaszövés téglalap alakú szövőkerettel, szövés körszövéssel (ritmus, térirányok tartása), babaház készítése fűrészeléssel, csiszolással, kézfűró használatával, varrással (fércöltés).

RITMUSOK AZ ÓVODÁNKBAN (WOP V. fejezet)

Az évkör ritmusa-ünnepkörök

Állandó ismétlődéssel térnek vissza az évkör ünnepei, a természet évszakonkénti változásai és az ezzel összefüggő emberi munkák. A csoportszobában és az évszakasztalon is tükröződik az adott évszak hangulata és az évkörön belüli ünnep jellegzetessége.

A színek, díszek, továbbá a mesék, versek, dalok tartalma és a tevékenységek, munkák jellege mind a gyermek számára érzékelhető szinten arról beszél, hogy milyen időszakban él ő éppen. A természet szüntelen körforgásban éli ritmusát. Mindez megszabja az ember életét, munkáját. A Waldorf-óvodában ünneptől ünnepig ezekkel a ritmusokkal összhangban él az óvónő és a gyermek.

A természet változásaihoz igazodva **ünnepkörökben** élünk az óvodai mindennapokban. Egy-egy ünnepkör általában 3-4 hetes időszakot ölel fel, melynek tetőpontját a csoporttal együtt töltött ünnepeink jelentik. Az ünnepnapok szokásrendszerét, megélésének milyenségét a csoport maga alakítja ki. Néhány ünnepünkön a szülők is részt vesznek.

Az év ünnepei:

- Betakarítás (terményünnep)-szeptember
- Szent Mihály időszaka-október
- Szent Márton időszaka-november
- Szent Miklós – Advent-december
- Vízkereszt – Három királyok időszaka-január
- Farsang-február, március
- Húsvét-április
- Mennybemenetel-május
- Pünkösdi időszak, nyár kezdete-június

Szeptember: a nyár érlelte termések, gyümölcsök ekkorra érnek be, a természet gazdagon megajándékoz velük. A hála érzésének megélését az ünnepkör folyamán többször is átélhetjük,

mikor egy-egy munkafolyamat eredményeképpen kezünk munkája nyomán finomságok kerülnek az asztalra. Tisztelet és hála érzését szeretnénk a gyermekekben is kialakítani, miközben a sajátmagunk őrölt lisztből cipót sütünk. Magunk készítette finomságokkal, csemegékkel (aszalványok, lekvárok, must) készülünk az ünnepkör végén a Betakarítás ünnepre, mely közös lakomával veszi kezdetét.

Október :a hónap folyamán az igazi őszi időszakát élhetjük meg a gyerekekkel, mely sok színes tevékenységet kínál. Terméseket színes leveleket gyűjtünk, rácsodálkozunk az őszi természet gazdag színvilágára. A Mérleg hava minket is arra készíttet, hogy megpróbáljuk egyensúlyba hozni pozitív és kevésbé pozitív tulajdonságainkat, hiszen az őszi napforduló után a nap fénye egyre fogyatkozik. Szükségünk lesz bátor erényekre, melyeket a gyerekek számára a népmesék sárkányos meséi érthetően szimbolizálnak. Ennek kifejeződése az ünnepkör végi Bátorságpróba, ahol a gyerekek átélhetik, hogy az akadályok lelki bátorságuk birtokában legyőzhetőek.

November: A kinti világban a fény már nagyon érzékelhetően fogy. A természet éltető erői visszahúzódnak a föld alá, hiszen már csak a gyökerekben van az az életerő, amely tavasszal ismét újra szemelláthatóvá válik. A föld alá húzóódó életerőket szimbolikusan a manók, törpék jelenítik meg a gyerekeknek, akik a gyermekmesei világképéhez nagyon közel állnak. az évszakasztalunkon kedves formában jelennek meg. A lámpások, mécsesek fényére egyre nagyobb szükségünk van, nemcsak fizikai szinten. Jelentik számunkra azt is, hogy a sötétség növekedtével benső, lelki értékeinkre is egyre inkább szükség van. A hónap végén a Lámpásünnep méltó, meghitt megélése szimbolizálja mindezt számunkra.

December: Az adventi időszakban, ahogyan a természetben is, az elcsendesedés veszi kezdetét. A gyermekeket is erre ösztönözzük. A hónap elején Szent Miklós látogat el az óvodába, és nemcsak finom csemegéket hoz nekünk, de az örömhírt is: hamarosan érkezik a karácsony. Az évkör egyik legfontosabb ünnepére várakozva igyekszünk megérezkeltetni a gyerekekkel az elcsendesedés, várakozni tudás, az együttlét örömet, ugyanakkor apró ajándékok készítésével, mézeskalács sütésével készülődünk az otthoniakat megajándékozni. Az óvodában nem állítunk karácsonyfát, az ünnep valódi csodáját a gyerekek otthon, családi körben kell, hogy megéljék. A karácsonyt megelőző időszakban a gyerekek számára az óvodai spiráljárás nyújtja a meghittség közös megélését.

Január: A karácsonyi időszak folytatását éljük meg a gyerekekkel a három királyok érkezésével. Ennek történetét dramatikus játék keretében éljük meg a gyerekekkel. Az igazi tél időszaka ez: havas játékokat játszunk az udvaron, megtöltjük a madáretetőket, miközben jólesik a szoba melegében együtt lenni. Az időszaknak nincs közösen megélt ünnepnapja.

Február: Vidám, bohókás hangulatban töltjük a farsangi időszakot, melynek végén óvodánk minden csoportja közösen ünnepli a téli időszak búcsúztatását. Közös táncházat rendezünk, fánkot sütünk, vidám játékokat játszunk az ünnepkört lezáró Farsang napján. Jelmezekbe öltözni nemcsak ezen a napon lehet, hanem az egész ünnepkör folyamán lehetőséget biztosítunk a gyerekeknek arra, hogy egymás jelmezeibe is belebújva sokféle szerepet megélhessenek.

Március: A tavasz ébredésének időszaka. A benti környezetünkben igyekszünk közel hozni a gyermekek számára azokat a természetben zajló ébredő folyamatokat, amelyek az új élet ébredését jelzik odakinn: gyümölcsfaágakat rüggyeztetünk, magokat csíráztatunk, virághagymákat figyelünk napról-napra... Az időszaknak nincs külön megjelölt ünnepnapja, de a tavasz

„születésnapját” (márc.21.) gyakran megünnepeljük színes szalagokkal feldíszített virágzó, rügyező faág feldíszítésével az évszakasztalon.

Április: Az egyre inkább megmutatkozó tavasz a természet „feltámadását” jelenti számunkra, mely a Húsvétra való várakozási időben teljesedik ki. Ezt az ünnepet is a családban élük át teljes egészében a gyerekek. Az óvodában húsvéti kalács sütésével, tojásdíszítéssel, és az ébredező óvodai kertben elrejtett piros tojások keresésével hangolódunk rá az otthoni ünneplésre.

Május: A húsvét utáni időszakban igen erőteljesen teljesedik ki a természet: megfigyelhető, hogy a földtől felfelé emelkedve (madarak, pillangók) egyre színesebben mutatkoznak meg, melyet a gyerekek is csodálkozva, szívesen fedeznek fel: katicabogarak, lepkék, stb. Ennek örömét éljük meg a Mennybemenetel, majd az azt követő Pünkösdi ünnepére készülődve, szélforgókkal, szappanbuborék fújásával, felhők-szél játékát megfigyelve.

Június: A nap az égbolt legmagasabb pontján egyre többet tartózkodik, a természet teljes kiteljesedésében pompázik. A közelgő nyári időszakra készülődve élünk a gyerekekkel, a szabadban egyre többet tartózkodva. Ugyanakkor készülődünk az iskolába készülő társak elbúcsúztatására, az óvodai ballagásra is. Évbúcsúztató Nyárünnepünk forgatagára, melyre minden családot, testvéreket, szülőket várunk. Ezen a délutánon az óvoda udvarán vidám játékokat játszunk, bábozunk a gyerekeknek, finomságokkal emeljük az együttlét örömét.

Születésnapok –a gyermekek saját ünnepei

Az óvodánk életében jeles alkalomnak számít a gyerekek születésnapjának megünnepelése. Fontos, hogy minden gyermek megtapasztalhassa azt a kitüntetett figyelmet és szeretetet, amely ezen a napon a csoportban körbe veszi őt (amennyiben a gyermek kifejezetten nem szeretné az ünneplést, akkor arra a szokásos rend szerint nem kerül sor).

Minden csoportban kialakul egy szokásos kedves rítus a születésnap ünneplésére, a köszöntésre nagyrészt délelőtt, a beszélgető körben kerül sor.

Az édesanyák az óvónénik segítségére vannak abban, hogy rövid élettörténet írásával emlékezzenek vissza a kisgyermek korai éveinek kedves emlékeire. Ezt felhasználva, azt beleszövik az óvónénik egy meghatározott történetbe, a Születésnapos mesébe, mely nagyon személyre szólóvá válik ilyen módon.

Külsőségekkel is kifejezzük a nap jelentőségét a gyermek számára. : koronát, palástot kap (hat), az óvónénik saját készítésű ajándékkal, a csoporttársak neki szóló rajzokkal kedveskednek ezen a napon.

Munka jellegű tevékenységben megvalósuló tanulás

A Waldorf-pedagógia vallja, hogy az óvodás korú gyermek természetesen, ösztönösen motivált arra, hogy utánozza a felnőttek által végzett munkamozdulatokat, általában mindenfajta felnőtt tevékenységet. Pedagógiánk erre alapozza azt a módszert, hogy az utánzásban rejlő tanulási lehetőséget a gyermekek személyiségének, képességeinek fejlesztésére használja, mintegy indirekt módon. Így a gyermekek számára a „tanulás” ebben az életkorban örömmel végzett tevékenységbe ágyazott.

Amíg a szabad játék folyik, az óvónő (általában az aktuális ünnepkörhöz kapcsolható) munkafolyamatot végez, melybe a gyerekek szabadon, saját lelkesedésükből bekapcsolódhatnak. Életkori sajátosságai határozzák meg munkavégzésük időtartamát, kitartásuk, figyelmük mélységét, a munkavégzés pontosságát, ezért az egyes tevékenységek alkalmasak lehetnek egyéni differenciálásra is.

A munkatevékenység folyamán nem a produktum a cél, hanem maga a munkafolyamat, amelyet a kisgyermek végzett. és közben tapasztalatokat gyűjtött.

Célunk, hogy a gyermek érezze meg, hogy keze munkája által „hatni tud”, produktumot hozhat létre, ügyes, tud eszközöket használni, s mindezt a közösségben végzett munka örömeivel tudja végezni.

Az óvónő jókedvűen, örömmel végzett tevékenységébe a gyermek is szívesen fog kapcsolódni.

A gyermeknek legyen lehetősége, hogy a munkavégzés közben bármikor visszatérhessen legfontosabb tevékenységébe, a szabad játékba. Munka jellegű tevékenységek lehetnek: a mindennapi munkák: (sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, takarítás) heti visszatérő munkák: (mosás, vasalás, varrás, játékszerek javítása)

havi, ünnepkörhöz kapcsolható aktuális és évszakokhoz köthető munkák: (veteményezés, levélgereblyezés, betakarítás, befőzés)

Lehetséges munka jellegű tevékenységeink az egyes ünnepkörökben:

Szeptember, Betakarítási időszak: gyümölcsök darabolása, aszalása, befőzése, lekvár készítés, fűszernövények szárítása, gyógynövénytea-levelek gyűjtése, szárítása, morzsolása, kukoricamorzsolás, csutkababa-készítés, napraforgó-tányér kiszemezése, szőlőből must készítése, búza csépelése, őrlése kézimalomban, lisztjéből cipó sütése, búzaszákok varrása filcből (a kicsépelte búza számára), stb.

Október, Szt. Mihály időszak: töklámpás készítése, tökmagok gyűjtésével pirítás, dió-mogyoró-mandula törése, őrlése, vadgesztenyéből barkácsolás, csipkebogyó-nyaklánc fűzése, ágak gyűjtése, darabolása és csiszolása, kötözéssel kard-készítés a bátorság-próbára, alma fényesítése gyapjúval, botparipák-készítése.

November, Szt. Márton időszak: kövek, kavicsok csiszolása, fényesítése, „manóházak” barkácsolása, lámpások festése, hajtogatása, olajozása.

December, Advent: betlehemhez való szalma,-és búzaszárak aprítása darabolással, gyapjúangyalka csomózással, gyertyadíszítés méhviaszgyurmával, gyertya sodrással, méhviasz lapból, adventi ablakdekoráció készítése szárazvirágból, termésekből, adventi koszorúkészítés, mézeskalács-készítés ajándékba a családtagok számára.

Január, Három királyok érkezése: koronák, palástok varrása gyapjúfilcből, selyemből, papírhópelyhek-ablakdekoráció készítése hajtogatással, nyírással, madárkalács-készítés a téli madáretetőbe, gyöngyfűzés, fémtárgyaink (pl. mozsár, koppantó) fényesítése.

Február, Farsang: csörögefánk formázása, nyírással konfettikészítés, jelmezvarrás, farsangi maskara varrása filcből. Szobadekoráció „macskalépcső”-hajtogatással. Egyszerű hangszerek készítése dióhéjból, faágakból csiszolással.

Március, tavaszébredés: virághagymák hajtatása, ehető magok csíráztatása, virággyermek-bábok gyapjúfilcből, varrással, „kertézbresztő” kinti munkák, kertrendezés, gereblyezés.

Április, Húsvét: veteményezés, palántázás zöldségeskertben, gyomlálás, metszés, kalácssütés-fonás húsvétra, tojásfestés hagyományos népi technikával ”berzselés”, írókázás), virágpalánták ültetése, kertgondozás.

Május, Mennybemenetel, Pünkösöd: májusfa vesszőfonással, díszítése színes szalagok csomózásával, szappanbuborék-fújó készítése szalmaszálból, pillangókészítés gyapjúból, csomózással, szélforgó készítése hajtogatással, galambok készítése gyapjúból.

Június, Szt.Iván: nyári-labda készítése, gyümölcsöspite-sütés, papírhajó hajtogatása, homokvár-építés.

A HÉT RITMUSA

A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység, ezen túlmenően az ünnepkörből fakadóan is sok lehetőség adódik művészeti-, és gyakorlati (tevékenységbe ágyazott) teendők végzésére. Ezek segítségével a Waldorf-pedagógia őrzi a hagyományos tárgyi kultúra,- és szokások, régi kézműves tevékenységeink ápolását, megismertetését. (pl. gyapjúmunkák, búzafeldolgozás lépései, stb.). Az óvodai csoportok saját rend szerint alakíthatják ezeket a heti tevékenységeket.

Művészeti tevékenységek az óvodában

Az egyes művészeti tevékenységeknek óvodánkban meghatározott ritmusa van a hét egyes napjain, amely csoportonként részben eltérő lehet. Ezeket a tevékenységeket a gyerekek a szabad játék ideje alatt végzik, spontán bekapcsolódva, általában az óvónénik hívó dalocskája jelzi számukra a tevékenység kezdetét.

Az egyes tevékenységek végzése közben az óvónő és a gyermekek spontán énekelnek, dúdolnak az aktuális ünnepkörhöz köthető dalocskákat.

Rajzolás méhviasz téglá- és rúdkrétával-hétfő

A gyermek ebben a tevékenységben a szabad játékhoz hasonlóan, önmaga választja meg, mit szeretne rajzolni. A gyermekrajzok szín,-és formavilága, a színválasztás, a dinamika és nyomaték mind-mind fontos információt hordoz az óvónő számára a gyermek aktuális érzelmi állapotát illetően.

A gyermekek alkotásait az év során összegyűjtjük, és az évbúcsúztató Nyárünnepeken hazavihetik azokat.

Amikor születésnapot ünneplünk, a gyerekek rajzokkal kedveskednek az ünnepeltnek, amit az óvónő könyvecskévé köt össze egy szép szalaggal.

Feladataink:

A hétfői nap az ismételt „megérkezést” jelenti az óvodába a hétvége után. Ez a tevékenységünk kimondottan alkalmas arra, hogy a gyermek könnyebben felvegye ismét az óvoda ritmusát.

Az óvónő maga is bekapcsolódik ebbe a tevékenységbe, pl. szülőknek szóló információs plakát dekorálásával.

Festés vizes alapra-kedd

A technika sajátossága, hogy a vizes alapra történő festéssel a gyermek a színek keveredésével megjeleníti aktuális érzelmi állapotát számunkra. A tevékenység nagyon alkalmas érzelmeik kivetítésére. Megtörténhet, hogy a zaklatottabb állapotban óvodába érkező gyermek a festés folyamán egészen megnyugszik, harmonikusabb állapotba kerül. Feladataink:

Körültekintő előkészületek során az óvónő három alapszínt ad a gyerekek tálkáiba (piros, sárga, kék), a színek vizes keveredése hozza létre a kevert színeket (lila, zöld, narancs), a gyerekek így nagyon hamar megtanulják a színkeverést.

A festés folyamata mindig ugyanúgy, átgondoltan kialakított sorrendben történik, amit a gyerekek is hamar megtanulnak.

Az elkészült munkák száradás után a csoportszoba erre kijelölt helyén kiállításra kerülnek, A gyerekek a festőtáblákat, ecsetet maguk mossák tisztára, részt vesznek a rendrakásban.

Bizonyos ünnepkörök idején az óvónő elhelyezhet az évszakasztal közelében festmény-reprodukciókat, igényes művészi kivitelezésben, annak mindenfajta magyarázó értelmezése nélkül. Ilyenkor is hagyjuk” működni” a gyermek belső világát, melyeket a saját maga megfogalmazott információi közvetítenek számunkra.

Gyapjúkép készítés-szerda

A gyerekek kemény táblára ragasztott gyapjúfilc alapra, rétegenként dolgozzák rá a lehetővékony, kifésült gyapjúsálakat, simogatással. Ez a tevékenység nagyon kellemes, „simogató” tapintási érzetet ad a gyerekek kezének.

A nagyobb gyerekek technikai jártassággal már egészen művészi, forma, -és színgazdag képeket készítenek. a kisebb gyerekek munkája még elnagyolt, kitartásuk is rövidebb ehhez a technikához.

Minden gyermek munkája kiállításra kerül az öltözőszekrényük felett, ahol egymás alkotásait megcsodálhatják, szüleiknek is megmutathatják azokat.

Ennek a művészeti tevékenységnek a technikája igényli a felnőtt példaadását, utánzását, ezért az óvónénik is készítenek képeket, amelyeket elhelyezhetünk a csoportszobában dekorációként (nem kerül a gyerekek kiállított munkái közé).

A sütés, mint formázási tevékenység -csütörtök

Minden csütörtök óvodánkban cipógyúrók nap. Az óvónénik kora reggel, a gyerekek segédletével összeállítják, összedolgozzák a cipótésztát. A beszélgető kört követően, hívó dalocskával, kézmosással veszi kezdetét a cipógyúrás.

Feladataink:

Fontos, hogy a cipógyúrás folyamata az óvónő által tudatosan átgondolt, megfelelően szervezett, előkészített folyamat része legyen. Ezáltal tud a gyermek mindvégig nyugodtan, elmélyülten dolgozni. A gyerekek ugyan szabadon formáznak, mégis biztatjuk őket, hogy olyan formákat készítsenek, amiket a pékségben is lehet látni. Így neveljük őket a kenyér”tiszteletére”, a tésztával való megfelelő bánásmódra.

Cipógyúrás közben sütéssel kapcsolatos dalokat énekelünk a gyerekekkel együtt.

Ünnepekre való készülődéskor az óvónők gyakran formáznak az ünnepkörhöz köthető formákat (pl.galamb Pünkösdkor), ilyenkor lehetőséget adva a gyerekeknek a formázás lehetőségére.

Formázás méhviasz gyurmával -péntek A méhviasz gyurma speciális tulajdonsága, hogy nem von el hőt a gyermekek kezétől, hanem miközben a tenyerükben formázva melegítik, a kezüket is melegíteni képes. A gyerekek nagyon kedvelik ezt a tevékenységet.

Feladataink:

Az óvónő előkészíti az asztalokra a méhviasz gyurmát tartalmazó tálkákat, amelyeken a gyurmák szín szerint, apróra darabolva sorakoznak. A gyermekek kezének éppen ez a nagyság a legmegfelelőbb a könnyű formázhatóság szempontjából.

A gyerekek tetszőlegesen szabadon alkothatnak, az elkészült munkák egy külön tányérkán a következő formázásig kiállításra kerülnek. A figurák az óvodában maradnak, nem viszik haza a gyerekek.

Nemcsak a gyurmát használjuk formázásra: a tavasi időszaktól ősziig a gyerekek az udvari homokozóban is formáznak mindenfélét, képzeletük szerint. A vizes és száraz homok különleges tapintási-és hőérzethez élményekhez, az anyagtulajdonság új tapasztalatokhoz juttatja őket.

Télen a hóból is formáznak az óvodások az udvari játék során.

A **ritmusok az étrendben** is megjelennek. Havi változásban mindig az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök szolgálnak táplálékul, a hét napjait pedig a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg. Hétfőn rizs, kedden árpa, szerdán köles, csütörtökön rozs, pénteken zab alkotja lehetőségeinkhez mérten tízóraink és uzsonnánk alapanyagát.

A NAP RITMUSA

A csoportvezető óvónő a következő szempontok figyelembe vételével maga állítja össze a csoportja napirendjét, az Óvónői Konferencia egyetértésével.

A napirend készítés elvei:

- az érzelmi biztonság megteremtése a gyermekben a rendszeresen visszatérő ismétlődésekkel,
- a játékidő és szabad játék védelme,
- a csoport életkor szerinti összetételének figyelembe vétele,
- a gyermeki szükségletek és életkori sajátosságok figyelembevétele,
- „mindenre legyen idő” - megvalósítása a folyamatossággal,
- a szabad és kötöttebb tevékenységi formák ritmikus váltakoztatása,
- rugalmasság is jellemezze, de változtatni a napirend folyamatosságán csak nagyon indokolt esetben lehet (pl. esős nap, ünnep, kirándulás)

Lehetséges napirendi minta:

- Gyermekek fogadása, csemegézés gyümölcsökből, zöldségekből,
- Szabad játék,
- Közben művészeti tevékenység vagy az ünnepkörre jellemző aktuális kézműves tevékenység zajlik (adott csoportban a napra jellemző művészeti tevékenység),
- Játékok közös elrakódása,
- Tízórai (csoportszokás szerint közös vagy egyéni és folyamatos is lehet),
- Székkör: beszélgetés például az időjárásról, öltözködésről, aktuális eseményekről, gyerekek élményeiről. A gyerekek számba veszik egymást, a hiányzó társaikat, versek, énekek hangzanak el az időszerű ünnepre készülve, helyhez kötött mozgással kísérve.

Ritmikus körjáték: nagymozgások, versek, dalok, mesék nagymozgásokkal kísérvé, körjátékok, utánzó játékok (mindezeket esetleg történetbe ágyazva, egymással tartalmilag, hangulatilag összefüggésben),

- Szabad udvari játék
- Ebédelés
- Mesehallgatás, délutáni pihenés
- Uzsonnázás
- Szabad játék, udvari játék
- Gyermek hazabocsájtása.

NYITVATARTÁS, SZÜNETEK RENDJE (WOP V. fejezet)

Óvodánk a szülők munkaidejéhez alkalmazkodva nyit, s a kora délelőtti játékidő alatt minden gyermek megérkezik. Ennek a betartását az óvónőink kérik a szülőktől, hogy a megfelelő idejű benti szabad játékokra lehetősége legyen minden gyereknek.

Óvodánk pedagógusai tájékoztatják a felvételi beszélgetésen a szülőket arról, hogy a gyermek érdeke megkívánná, hogy délben hazamehessen, mert maga a csoportban tartózkodás is fárasztó számára. Szociális okokból az óvodánkba járó családok nem tudják ezt gyermekeik számára biztosítani, így óvodánk vállalta a délutáni nyitva tartást, 8 órás napi nyitvatartást meghaladóan.

A WOP ajánlása alapján negyedévente szüksége van a gyermeknek hosszabb évközi szünetekre, amikor az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza azokat.

Ezek rendszerint: őszi, téli, tavaszi, nyári szünet, általában hat-nyolc hetenként.

DÉLUTÁNOSSÁG

Óvodánk egész napos óvodaként működik. Az ebédet követő pihenőidőt és az azt követő délutáni étkezést minden kisgyermek saját csoportjában, a délutános óvónővel tölti.

A déli pihenőidő a mesehallgatás, gyertyagyújtás meghitt hangulatával veszi kezdetét, megkönnyítve így az álomba merülést a gyermekek számára. Minden gyermek az ágyban tölti a nap ezen részét, ám a nagyobb gyermekek életkorukból kifolyólag esetleg nem alszanak, hanem pl. valamilyen kézműves tevékenységgel (körmöcskésés, fonás, varrás) foglalják el magukat, a csoport szokásrendszerétől függően.

Az óvónők ez idő alatt hasonló foglalatosságokat, pl. játékjavítást, játékkészítést végeznek. Halk énekkel ébresztjük a gyerekeket, az ágyakat együtt rakodjuk el. A nagyobb gyerekek segítenek ilyenkor a kisebbeknek az öltözködésben, ébresztésben is.

Ezt követően közös uzsonnázásra kerül sor.

A nap hátralévő részét lehetőség szerint az udvaron töltjük, szabad udvari játék, esetleg kertészkedés keretében.

Innen veszünk búcsút a gyerekektől, és adjuk át őket az érkező szülőknek.

ÓVODÁNK KÜLSŐ KAPCSOLATAI

Az óvoda és a szülők kapcsolatai

Pedagógiánk hangsúlyozza, hogy az óvoda pedagógusai és a szülők kölcsönösen ajánljanak fel és fogadjanak el egymástól folyamatos együttműködést. Ez a gyermekekre irányul és a gyermek javát szolgálja.

Formái:

- Óvodánkba való felvételkor beszélgetés a szülőkkel (fontos, hogy apa, anya is jelen legyen). Alapvető kérdés, hogy mi hozta őket az intézményünkbe, mennyire ismerik a Waldorf-pedagógiát. Majd külön tájékoztatást kapnak a gazdasági, jogi működésünkről és a szülő-intézmény kapcsolatáról.
- Lehetőséget biztosítunk a jelentkező szülőknek egy előzetes hospitálásra minden csoportunkba, hogy betekintést nyerhessenek napirendünkbe, a gyerekekkel való bánásmódunkba.
- Baba-mama csoportunk működik, ahol heti egy alkalommal a délelőtti életünk egy részéből kapnak ízelítőt az érdeklődő családok, és két óvónőnkkel beszélgethetnek pedagógiánkról, nevelési helyzetekről.
- Havonta egyszer szülői estet tartunk, ahol ismerkedünk a Waldorf-pedagógiával, nevelési helyzetekről beszélgetünk, művészeti tevékenységet folytatunk.
- Év közben fogadóórákat biztosítanak az óvónők a szülőknek, hogy aktuális kérdéseiket meg tudják beszélni.
- Az óvónő beszélgetést kezdeményez a szülőkkel, ha a gyermek állapota, viselkedése indokoltá teszi.
- A szülők aktívan részt vesznek az ünnepek megszervezésében, nyitott ünnepek lebonyolításában.
- Az óvoda rendszeres takarításában, mosásban, varrásban, stb. igény szerint és lehetőségeikhez mérten aktív szerepet vállalhatnak a szülők.
- Közös, családi programok szervezése, óvodán kívül a családok egymás közti kapcsolatának erősítésére is teremthetünk lehetőséget (kirándulás, főzés, iskolalátogatás stb.).

Az óvoda és az iskola kapcsolata

Óvodánk pedagógusai, igény szerinti közös pedagógiai munkát vállalnak iskolánk tanítóival, velük pedagógiai kérdésekben együttműködve. Különös tekintettel a beiskolázási időszakra, illetve az ehhez kapcsolódó tevékenységekben (pl. Iskolanyitogató programjai). A mindenkori elsős osztálytanítónak egész évben lehetőséget biztosítunk a hospitálásra, hogy az osztályába kerülő gyermekeket óvodai környezetükben is megismerhesse.

A nevelési év folyamán, előre megtervezett rendben közös konferenciákat tartunk az iskolai tanítókkal.

Szakszolgálattal történő kapcsolattartás:

Speciális, gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

- Logopédiai Intézet:

Képviselője félévenként személyes látogatást tesz óvodánkba. Egyéb esetekben személyes megbeszélés alapján történik a segítségnyújtás.

- Nevelési tanácsadó:

Folyamatos a kapcsolattartás, szükség szerint szaksegítség nyújtása (pl. fejlesztő, pszichológus)

- Védőnő:

Folyamatos kapcsolattartás, szükség szerint bármikor rendelkezésre áll.

Egyéb kapcsolataink:

Óvodánk a következő intézményekkel, szervezetekkel tart fent szakmai kapcsolatot:

- Kecskemét Város Önkormányzata,
- Magyar Waldorf Szövetség,
- Waldorf Ház,
- Kiskunfélegyházi Waldorf Óvoda,
  - Hospitálók fogadása,
- Szegedi Waldorf Óvoda,
  - Hospitálók fogadása,
- Dunaújvárosi Waldorf Óvoda, Sarkadi óvoda
  - Hospitálók fogadása,
- Egyéb Waldorf óvodakezdeményezések mentorálása, kapcsolattartás

GYERMEKVÉDELEM

A gyermekvédelem elsősorban az óvoda képviselőjének és a gyermekvédelmi felelősnek a feladata. BKMÖ Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatának munkatársa tanácsadóként segíti óvodánk családait. Munkáját pedagógusaink együttműködésével végzi. Fenntartó Egyesületünk lehetőséget nyújt az óvodába járó családoknak arra, hogy kedvezménykérelemmel éljenek, így segítve őket abban, hogy gyermekeik részesülhessenek a Waldorf Pedagógiai nevelésben.

GYERMEK ÉS IFJÚSÁGVÉDELEMSEL KAPCSOLATOS TEVÉKENYSÉGEK

A jelenleg hatályos törvényi és tartalmi szabályozókban rögzített gyermeki jogok, nevelési alapelvek, célok és feladatok egymásra épülve megerősítik, hogy:

- az alapvető gyermeki jogok, szabadság tisztelete, az életkori, és az egyénileg eltérő, sajátos szükségletek kielégítése a gyermek legegységibb érdeke, fejlődésének, fejlesztésének alapja,
- a gyermek jogai, szükségletei, igényei érvényesülésének feltétele, hogy a pedagógus kötelességének érezze azok biztosítását a nevelés teljes folyamatában, a nevelés teljes eszközrendszerével, amelyben domináns az egyéni bánásmód, differenciált fejlesztés átfogó tervezése, és a szülővel való együttműködés a teljes személyiségfejlődés-fejlesztés, az iskolai alkalmassághoz szükséges testi-lelki-értelmi fejlettség elérése érdekében.

Indokolt esetben, a gyermek érdekében az óvoda kapcsolatot vesz fel az illetékes családsegítő,- és gyermekvédelmi szervezettel, megfelelő szakemberekkel, fejlesztőpedagógusokkal.

(Gyermekvédelmi tevékenységünket a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1993.évi LXXIX. törvény a közoktatásról és ennek 2003. évi LXI. módosítása és a végrehajtáshoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg).

A GYERMEKEK SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉSÉNEK NYOMON KÖVETÉSE

Pedagógiánk gyermekképéből fakadóan minden egyes kisgyermek személyiségfejlődésére egyéni módon tekintünk, kísérjük azt figyelemmel. Fejlődését önmagához képest értékeljük, figyelembe véve egyéni lehetőségeit, képességeit.

Erre az óvodai évek alatt több alkalommal is rátekinünk és nyomon követjük, dokumentáljuk a fejlődés lépcsőfokait.

Fogadóórák alkalmával a szülőknek ezeket az írásos megfigyeléseket megismerhetővé tesszük, és az együttes nevelés alapjául szolgálnak.

A gyermekfelvétel folyamatával egy időben a szülők írásos formában **gyermekfelvételi anamnézist** (ld. melléklet) töltenek ki gyermekükről, melyben kérdések segítségével foglalják össze az óvónők számára gyermekük fejlődésének meghatározó lépcsőfokait. Ezek az anyagok könnyebbé teszik az óvónők számára a megismerés folyamatát, ugyanakkor magyarázatul szolgálnak a gyermek viselkedési jegyeire is.

Az óvodai évek alatt az óvónők egy nevelési év során három alkalommal tekintenek rá a gyermekek fejlődésére: a beszoktatási időszakot követően (október vége), félévkor (január vége), illetve év végén (május vége). Megfigyeléseiket nevelési területekre vonatkozóan, adott szempontokat figyelembe véve dokumentálják a **gyermekfejlődési lapon** (ld. melléklet), jegyzik a változásokat. A fogadóórák alkalmain a szülőknek lehetőségük nyílik ezek megtekintésére a hatékonyabb együttnevelés érdekében.

Konferenciáinkon egy-egy kisgyermekkel , az őt érintő nevelési helyzettel részleteiben is foglalkozunk, rátekintünk arra, milyen is ő valójában. Ennek az objektív képnek a kialakítását **gyermekmegfigyelési szempontok** (ld. melléklet) segítik számunkra.

KÜLÖNLEGES BÁNÁSMÓDOT IGÉNYLŐ GYERMEKEK

Óvodánk alapfeladatai között nem szerepel speciális nevelési igényű gyermekek ellátása, ezért a kiemelt pedagógiai figyelmet igénylő gyermekek nevelését- a szülő döntését tiszteletben tartva- akkor tudjuk vállalni, ha a szülő saját maga biztosítja a gyermeke számára szükséges fejlesztés lehetőségét.

Inkluzív pedagógiai szemléletünk befogadó akkor tud lenni, ha a kisgyermek és az óvodai gyermekcsoport jogai sem sérülnek egy-egy speciális nevelési igényű kisgyermek befogadásakor.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek

Elsődleges feladatunk, hogy kiemelt együttműködést alakítsunk ki a szülővel, amelynek során a fejlődés nyomon követését, eredményeit is rendszeresen és kölcsönösen kommunikáljuk a szülővel.

A kompenzációs, korrekciós lehetőségekről megfelelően információt adunk a szülőnek, szakember segítségét ajánljuk fel számára.

Elsődlegesen Szakértői Bizottság vizsgálatát kezdeményezzük a szülő egyetértésével, ezt követően segítünk megtalálni a megfelelő fejlesztést számára. Pedagógiánk alapvetően épít a **mozgásfejlesztés** lehetőségeire (TSMT-torna, alapozó mozgásterápia, stb.).

Az óvodai nevelés keretei között segítjük ezeket a gyerekeket az **egyéni differenciálás** eszközeivel, több egyéni időt biztosítunk számukra pl. ölbéli játék során, keressük azokat a helyzeteket, amelyek megnyugtatólag hatnak rájuk (pl. ringatás-éneklés, hintázás).

Megfelelő képzettséggel rendelkező óvónőink a mindennapos reigen mozgásainak tervezése során, élnek az alapozó mozgásterápia fejlesztő mozgásformáinak közös játékba történő beépítésével.

Tehetségígéretes gyermekek

Óvodánkban nem működik direkt tehetséggondozás, de fontosnak tartjuk, hogy adott területen tehetségesnek mutatózó gyermekeknek lehetőséget biztosítsunk képességeik kibontakoztatására. Erre leginkább a művészeti tevékenységekben rejlő differenciálás lehetőségei megkeresve nyílik leginkább lehetőség.

Az óvónők felhívják a szülő figyelmét a tehetség gondozásának , fejlesztésének lehetőségeire.

Hátrányos helyzet

Az óvodába lépéskor, a gyermekek anamnéziszfelvétele során, az óvónők képet alkotnak a család szociális, szociokulturális hátteréről. Fokozott figyelemmel kísérjük a hiányzások igazolását, és az óvodai évek alatt fokozottabb együttműködést alakítunk ki a szociálisan veszélyeztetett családokkal. Szükség esetén szakemberek bevonásával (védőnő, gyermekjóléti szolgálat) segítjük a hátrányos helyzetű gyermekeket.

Mindennek felelőse az óvodavezető.

(Óvodánkban ritkán fordul elő hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű család.)

Sikerkritériumok:

A kiemelt figyelmet érdemlő gyermekek óvoda nevelését, fejlődésüket önmagukhoz képest sikeresnek ítéljük, amennyiben a gyermek:

- önfeledten, önállóan is képes játszani,
- alkalmazkodva társaihoz, önmaga és mások igényeit tiszteletben tartja,
- társas kapcsolatokban megjelennek az óvodánk által képviselt és preferált viselkedési normák és konfliktuskezelési módok,
- képességei önmagához képest fejlődést mutatnak.

Óvodánkban kiemelten tekintünk a mozgás fejlesztő szerepére, s ezt elsősorban a szabad levegőn végzett nagymozgások spontán, irányítatlan gyakorlásával látjuk leginkább fejlesztő hatásúnak.

Óvodai udvarunk és játékeszközeink lehetőséget teremtenek a gyermekek számára mozgástapasztalataik bővítésére, az egyensúlyérzék, téri koordináció területén szerzett minél szélesebb körű tapasztalataik megszerzésére.

ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A Helyi Óvodai Nevelési Program érvényességi ideje:

2019. szept. 01. – visszavonásig

A Helyi Óvodai Nevelési Program felülvizsgálata:

- Ha a törvény másképpen nem rendelkezik, legfeljebb 5 évenként szükséges programunk felülvizsgálata.

A Helyi Óvodai Nevelési Program módosításának lehetséges indokai:

- ha a vonatkozó jogszabályokban változás áll be,
- szervezeti átalakítás,(pl.bővülés)
- A partnerközpontúság jegyében az óvodai szülői képviselet kezdeményezésére,

- ha a nevelőtestület legalább 1/3-a módosítási javaslatot nyújt be az Óvónői Konferenciának.

Előírás a programmódosítás előterjesztésére:

- írásbeli előterjesztés az Óvónői Konferenciának,
- részletes szóbeli előterjesztés nevelőtestületi értekezleten(óvónői konferencián).

A Helyi Óvodai Nevelési Program elérhetősége és nyilvánosságra hozatala:

- A megismerhetőség folyamatos biztosításának érdekében a Helyi Óvodai Nevelési Program az intézmény épületében a nevelői szobában az egész nevelési év során megtekinthető, hozzáférhető a szülők, érdeklődők számára
- Nyilvános dokumentum, mely az óvoda honlapján szerepel.

A Helyi Óvodai Nevelési Program hatályba lépése:

- A Helyi Óvodai Nevelési Program a kihirdetés napján lép hatályba.
- A hatályba lépést követően az intézmény valamennyi dolgozója óvodai nevelő munkáját a Helyi Óvodai Nevelési Program alapján végzi.

FELHASZNÁLT IRODALOM, TÖRVÉNYI HÁTTÉR:

363/2012.(XII.17.) Korm.rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

137./2018.(VII.25.) Kormányrendelet

Rudolf Steiner: Általános Embertan
Budapest, 2008.

Vekerdy Tamás: Kicsikről- nagyoknak
Budapest, 2008.

Waldorf Óvodapedagógiai Program, Magyar Waldorf Szövetség
Budapest, 2012.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Intézmény OM - azonosítója: 203072	Szakértette: Kaszás Katalin (2015. április)
Legitimációs eljárás - Az érvényességet igazoló aláírások:	
Elfogadta: ..... <i>Nevelőtestület/óvónői kollégium nevében</i>	Véleményezte: ..... <i>szülői közösség nevében</i>
Jóváhagyta: ..... <i>óvodavezető</i>	
Egyetértését nyilvánította: ..... <i>fenntartó képviselője</i>	
Hatályos a kihirdetés napjától: 2018. szept. 1-jétől	
A dokumentum jellege: Nyilvános Megtalálható: Óvoda nevelői szobájában	
(A 2015. áprilisában létrehozott Helyi Nevelési Program alapján harmadszor módosítva)	

MELLÉKLETEK - ESZKÖZJEGYZÉK

I. Helyiségek

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
1. Csoportszoba	3
2. Tároló	2
3. Óvónői szoba (iroda)	1
4. Óvónői öltöző:	1
5. Gyermek öltöző	2
6. Gyermekmosdó, WC	9 mosdó, 12 WC
7. Felnőtt mosdó, WC	1
8. Bejáratok, közlekedők, előtér	2
9. Játszóudvar, kertekkel	1 (2000nm)

II. Helyiségek bútorzata és egyéb berendezési tárgyai

Csoportszoba

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
Óvodai összecukható fektető (fém-textil)	75 db
Gyermekszék fenyőből	80 db
Gyermekasztal fenyőből	25 db
Fényvédő függöny	14 db
Szőnyeg (gyapjú, pamut)	15 db
Játéktartó szekrény, polc (tömör fából állvány, paraván, térelválasztó funkcióval, nádból, vesszőből)	8
Fektető tároló (épített)	3
Gyermekméretű párnák, takarók, huzatok (halvány, kis mintás, pamut), (egész napos óvodában)	Gyermeklétszám szerint, szülő biztosítja
Évszakasztal	3
Hőmérő	6
Felnőtt szék	6
Textiltároló (vesszőkosár vagy tömör fából készült)	8

polc)	
Edény és evőeszköz-tároló (komód v. polc)	3
Szeméttartó	3

Óvónői szoba

Eszközök	Mennyiség
Íróasztal és szék	6-8
Könyvszekrény	2
Íratszekrény (zárható)	1
Telefon	1
Számítógép	1
Nyomtató	1

Gyermeköltöző

Eszközök	Mennyiség
Öltözőszekrény cipőtartóval, ülőpaddal fenyőből, ruhatárolóval és fogassal (dupla rekeszes)	38
Cipőtároló (öltözőszekrénnel egyben)	76
Öltözőpad (öltözőszekrénnel egyben)	76

Gyermekmosdó, WC

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
Gyermekmosdó, WC	9-12 db
Törölközőtartó	80

Játsszóudvar

Eszközök	Mennyiség
Virágágyások, konyhakert, fák, bokrok, kerti szerszámok, kerti csap, farönkök, kerti asztalok, padok	1 kerti csap slaggal, 1 felnőtt ásó, 1 felnőtt lapát, 1 lombseprű, 3 talicska, 3 vödör, 4 seprű lapáttal, 4 locsolókanna, 1 fedett kerti kiülő, 20 gyermek kerti szerszám

Homokozó és tartozékai	2
Takaróháló (a homokozó használaton kívüli lefedéséhez)	1
Mozgásigényt kielégítő eszközök (hinták, mászóakák, rönkök, kötelek)	3 hinta, 3 függőhinta, 1 csúszda, 2 mászófa, 6 rönk, 2 mászóka, 1 mászódeszka, 1 kötélletra

III. Tisztálkodási felszerelések

Eszközök	Mennyiség
Egyéni tisztálkodószer (fogkefe, fogmosópohár)	Minden gyermeknek
Fogmosópohár-tartó polc	3
Törülköző	75
Abrosz vagy textil alátét	40

IV. A Felnevek munkavégzéséhez szükséges eszközök

Eszközök	Mennyiség
Vasaló	2
Vasaló állvány	1
Takarító eszközök (partvis-lapát, mop vödörrel)	6, helyiségenként
Hűtőgép	2
Porszívó	1

V. Melegítőkonyha eszközei

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
Tányérok, poharak, bögrék, evőeszközök	90
Konyharuhák	15
Melegítő lábasok, fazekak	15
Tálaló tálak, jénai és porcelán tálak	12
Kenyeres kosarak, tálcák, kancsók	2-2 mindenből,

Szeletelő kések, merőkanalak, vágódeszkák	csoportonként 2-2 mindenből, csoportonként
---	--

VI. A Nevelőmunkát segítő játékok és egyéb eszközök

Nevelőmunkát segítő játékok

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
Különbféle játékformák (mozgásos játékok, szerepjátékok, építő-konstruáló játékok, dramatizálás és bábozás, barkácsolás) eszközei: textíliák, gyapjú len, vászon, pamut, bársony selyem, színes-gyapjú, kosarak, üvegek, kuckók, koronák, palástok, bábuk, babák, filc állatok. (Minden játék természetes anyagból készült.)	Csoportonként mindegyikből min. 5 db 25 db filcállat, 12 filc állóbáb, 25 vesszőkosár
Mozgáskultúrát, mozgásfejlődést segítő, mozgásigényt kielégítő eszközök: botparipák, lókantárok, labdák, kötelek.	csoportonként 5 db, 3 egyensúlyozó deszka
Ének, zene, énekes játékok eszközei: rézharangok, xilofonok, hárfa, csörgők, bot, fúvós, pengetős hangszerek.	25 db
Értelmi képességeket (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, gondolkodás) és a kreativitást fejlesztő anyagok, eszközök: kagylók, fenyőtoboz, kövek, kavicsok, gyökerek, fakéreg, ásványok.	csoportonként 5-5 db mindenből
Ábrázoló tevékenységet fejlesztő anyagok, eszközök: méhviasz gyurma és kréta; színes gyapjú, filc gyapjútáblák; méhviasz lapok; rajztábla tartó, akvarellfesték, vastag ecset, szivacs, rajztábla; természetes alapanyagú fonalak.	csoportonként, gyermeklétszámnak megfelelő mennyiségben
A természeti – emberi – tárgyi környezet megismerését elősegítő	

eszközök, anyagok: kristályok, ásványok, kövek különféle méretben és mennyiségben; rongybabák, kötött vagy nemezelt; babaház, babakocsi, bababútorok, babakonyhai eszközök.

A gyermeklétszám figyelembevételével, csoportonként 3 babakocsi, 3-4 Waldorf-baba, babaruhák.+ gyermekkonyha mosogatóval,3 babaszoba 6 széssel, 6 polccal.

Munkajellegű tevékenységek eszközei: kézimunka kellékek, satupad, szerszámok; a sütés eszközei: kötények, formák, sodrófák: gyúródeszka, teknő, malom; takarítóeszközök, felnőtt és gyermek méretben.

30 db kötény, 15 sodrófa,3 fateknő, 1 malom

Nevelőmunkát segítő egyéb eszközök

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
Hangszer pedagógusoknak	6 db
Hangszer gyermekeknek	25 db

VII. Egészség és munkavédelmi eszközök

Eszközök, felszerelés	Mennyiség
Étel – mintavétel (üvegtartály) készlet	30db
Mentőláda	1
Gyógyszerszekrény (zárható)	
Munkaruha	10
Tűzoltó készülék	3

MELLÉKLETEK – ÓVODAI GYERMEKFELVÉTELI ANAMNÉZIS

1. A gyermek személyi adatai

- A gyermek neve, születési helye és ideje (év, hó, nap), lakhelye.
- Szüleinek neve, születési ideje, foglalkozása, telefonszáma (otthon, munkahelyen ill. mobil), napi munkaidő-beosztása.
- Testvéreinek neme, születési éve.

2. Gyermekvárás, szülés, csecsemőévek

- Milyen volt a gyermekjövételének híre (tervezett vagy „váratlan” volt-e a fogantatás; egyéb körülmények)?
- Hogyan fogadta családja érkezésének hírét (férj, nagyszülők, testvérek)?
- Hány hónapig hordta őt édesanyja?
- Milyen volt az áldott állapot, voltak-e rendellenességek?
- Milyenek voltak születési körülményei (az édesapa jelen volt-e, otthoni vagy hagyományos kórházi szülés volt-e; milyen kapcsolat volt a szülésben segédkezőkkel, kórházi személyzettel)?
- Voltak-e rendellenességek születésének folyamatában (elhúzódó szülés, fogó, vákuum, császármetszés, koraszülés, más események)
- Édesanyjával maradt-e vagy újszülött-osztályra került?

- Meddig táplálta édesanyja anyatejjel, kapott-e tápszert; mikor tértek át a szokásos étkezésre?
- Hogyan telt első időszaka (sírós vagy nyugodt stb. volt-e a baba; átaludta-e nyugodtan az éjszakát)?
- Fejlődésének melyek voltak a főbb szakaszai (mikor bújt ki az első foga; hány hónaposan állt fel először; mikor mondta ki az első szót)?
- Első 12 hónapjára visszagondolva, milyen kép jut róla eszükbe szüleinek?

A kisgyermekkor

- Kivel töltötte a gyermek első 3 évét és miért (édesanyja, nagyszülő, nem családtag)?
- Mikor lett szobatiszta, hogyan zajlott le az átszokás?
- Milyen kisgyermekkori betegségeket esett át (azok ideje, lefolyása)?
- Milyen jelenlegi egészségi állapota?
- Járt-e bölcsödébe (ha igen, miért, hány éves kortól, milyen volt a beszoktatás, hogy érezte magát)?
- Mikor mondta ki az „én” ill. az „enyém” szót?
- Milyen lakásban élt ebben az időszakban (lakótelep, kertés ház stb.)?
- Hányan és kik laktak egy fedél alatt (milyen volt a kapcsolatok minősége)?
- Ha vannak testvérei, hogyan illeszkedett be közéjük?

- Ha körülötte voltak — a testvéreken kívül — más kisgyermek is, szívesen kapcsolódott-e hozzájuk vagy inkább elmélyedni szeretett?

- Járt-e már korábban óvodába (ha igen, hány éves kortól, milyen volt a beszoktatás, hogy érezte magát: szívesen járt, közömbös volt vagy muszájként élte meg; milyen volt kapcsolata a társakkal és az óvónőkkel)?

- Milyen a közösséghez való viszonya (visszahúzó, átlagos, vezéregyéniség stb.)?

- Vannak-e állandó játszótársai (ha igen, milyen velük a viszonya)?

- Mit játszik legszívesebben, mivel szeret otthon játszani (építőköcska, baba, autó; rajzolni, festeni, barkácsolni szeret stb.)?

- Mik a kedves/kedvenc játéktárgyai?

- A nyugodtabb vagy a mozgalmasabb játékokat részesíti-e előnyben?

- Mik az alapvető jellemvonásai (szeret-e középpontban lenni; könnyen vagy nehezen teremt-e kapcsolatot; szeret-e beszélni vagy szívesebben hallgat)?

- Milyenek az alvási szokásai (alszik-e délután, mikor alszik el este; milyen álma van; kivel alszik közös szobában)?

- Mely szülői tevékenységekbe kapcsolódik be szívesen, melyektől húzódozik?

— Néző-e tévét (ha igen, szereti-e, mik a kedvenc műsorai, mennyi időt tölt a tévé/videó előtt)?

— Vannak-e számítógépes játékaik (ha igen, mennyit játszik velük)?

— Mik a kedvenc ételei (milyen ételeket részesít előnyben)?

— Hogyan telik egy átlagos napja (ébredéstől lefekvésig)?

— Hogyan zajlik esti lefekvése (szoktak-e mesélni neki este/napközben, könyvből/émlékezetből/kitalált történeteket)?

— Változtak-e lakás- és életkörülményei ezen időszak alatt?

— Hogyan jellemezhető családja (otthonülő, kirándulós, nagy baráti társasággal rendelkező, programokra nyitott, sportos stb.)

— *Milyen a kapcsolata a természettel (vannak-e körülötte növények, állatok; szeret-e kertészkedni, virágápolásban segédkezni)?*

— *Milyen a kapcsolata a környezeti tárgyakkal (vigyáz rájuk, félti őket stb.)*

— *Milyen tilalmakat fogalmaztak meg számára ebben az időszakban, hogyan reagált azokra?*

4. A gyermek alkata

— *Hogyan viselkedik a gyermek kisebb, nagyobb gyerekekkel, felnőttekkel?*

— *Hogyan viseli, ha szülei hosszabb időre magára hagyják?*

— *Milyen az alaptermészete? (lobbanékony, hevesen reagál, dühössé válik, elszánt, szívesen birkózik nehézségekkel, vezérkedésre hajlamos; csendes, visszahúzódó, félénk, együtt érző, segítőkész, alkalmazkodó, idegenkedő, szomorkodásra hajló; vidám, nyüzsgő, nyughatatlan, minden lében kanál; rövid ideig van türelme a dolgokhoz, igényli a változatosságot; sok barátja van, társasági ember; nyugodt, kiegyensúlyozott; nehéz kihozni a sodrából, ragaszkodik a megszokott dolgokhoz, lassú mozgású; szereti a hasát, szívesen csipeget az étkezések között is stb.)*

— *Milyen a haja, szeme színe?*

— *Milyen testalkatú (vékony, gömbölyded, átlagos felépítésű; alacsony, közepes vagy nyúlánk stb.)?*

— *Milyenek érzékszervei, testi egészsége (szemüveges, liszt-érzékeny stb.)?*

5. A jelentkezés indoklása

— *Honnan ismerik a szülők Waldorf-pedagógiát, milyen szempontok alapján döntöttek a jelentkezésről; közös elhatározás volt-e ez?*

— *Milyen elképzeléseik, elvárásaik vannak az óvodával kapcsolatban?*

— *Mit szeretnének még a gyermekükről elmondani; milyen, a jelenlegi időszakra vonatkozó megjegyzéseket; kiegészítéseket, tájékoztatást kívánnak hozzáfűzni?*

MELLÉKLETEK – ÓVODAI GYERMEKFEJLŐDÉSI LAP

Név:		Szül:	Felv:		
Anamnézis					
Időszak		1. év	2. év	3. év	Iskolaérettség
	Vizsgált képesség				
1.	ÉLETFOLYAMATOK				
1a	Táplálkozás, étvágy, emésztés, allergia				
1b	Alvási szokások				
1c	Hóhártartás				
1d	Formáló erők				
2.	FIZIKAI FEJLŐDÉS				Alakváltás fogváltás lateralitás
2a	Jellemző formák				
2b	Testmag, súly				
2c	Testarányok				
3.	MOTOROS KÉPSSÉGEK				
3a	Nagymotoros				Gerenda, fél lábbon ugrálás, körtartás, térirányok
	-szabad játék				
	-udvar				
	-kör, reigen				
3b	Finommotoros				Csomó, masni, gombolás, tűbe fűz, öltés
	-válogatás				
	-varrás				
4.	AKARAT FEJLŐDÉSE				
4a	Kitartás				Feladattudat, irányított figyelem:20- ig tartja
4b	Célszerűség, céltudatosság				

4c	Utánzás pontossága				
5.	BESZÉD, NYELVI KÉSZSÉGEK				
5a	Hangmagasság, hangerő				Árnyalja
5b	Tisztaság, megformáltság, folyamatosság, artikuláció				Tiszta hangzók, szívesen mesél
5c	Beséd kedv, kommunikativitás				Megosztja élményeit
5d	Kifejezőkészség, szókincs				Költ, szójátékokat talál ki
5e	Énekhang				
5f	Éneklési kedv, dúdolgatás, költés				
5g	Ritmus tartása				Ritmust visszaad
5h	Lélegzés				Lélegzése nyugodt egyenletes
6.	ÉRZELMEK				
6a	Jellemző hangulata				Uralja érzelmeit
6b	Érzelmei intenzitása				Önálló véleménye van
6c	Érzelmei kifejezése				független
6d	Önállóság				
7.	SZOCIÁLIS KÉPESSÉGEK				
7a	Viszonya -társaihoz				Empatikus; kívánja és elfogadja a tekintélyt, társai felnéznek rá
7b	-felnőttekhez				
7c	-szüleihez				
7d	A csoport viszonya a				
8.	ÉRTELMI KÉPESSÉGEK				

8a	Érzékszervek: éberség, különlegesség				Érzékletei pontosak, nem ragadják el, uralja őket
8b	Fogalomalkotás				
8c	Fogalmak használata; Hely, idő, hasonlítások ...				Fogalmak; helyes tér, idő
8d	Tárgyi tudás				
8e	Összefüggések felismerése				
8f	Matematikai kéességek				
8g	Figyelem erői				Összefüggések érdeklük, 20- as számkörben biztosan mozog
9.	KREATIVITÁS, FANTÁZIA				
9a	Szabad játékban				Tud irányítani
9b	Művészeti tevékenységben				alkotó
9c	Mesélés, bábozás				Mesél, báboz
10.	MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGEK				
10a	Rajz: vonalerősség, formák, színek, kidolgozottság				Kidolgozott, változatos téma; ég, föld, ember
10b	Formázás: gyurma, cipó, homokozó				
10c	Festés, gyapjúkép: - elmélyültség, - elengedettség, kitartás				
10d	Ünnepekre való készülés				Emlékezve, szívesen felelősséggel

A gyermek alkata (testi jellegzetességek)

GYERMEKMEGTICZÉLÉS

a. Fej (összbenyomás)

A KONFERENCIÁN

Fejforma:

nagy, kicsi, ovális, kerek, hosszúkás...

Fejboltozat:

kiemelkedő, lapos, könnyen kerekített

Haj:

kevés, sok, ritkás, dús, egyenes szálú, hullámos, göndör, száraz, filces, fénylő, fénytelen, vékonyszálú, vastag szálú

Hajszín:

világos, sötét, szőke, barna, fekete, vörös

Hajformája:

hosszú, rövid, félhosszú, forgó (k) helye, választéka

b. Arc (összbenyomás)

Homlok:

lapos, széles, magas, vékony, domború

Szem:

színe, formája, állása, fénye

Pupilla:

színe, formája

Tekintet:

tiszta, nyugtalan, fürkésző, mély

Orr:

formája (píse...)

Orrgyök:

vékony, finom, széles

Orrcimpa:

vékony, széles, felfelé álló-orrlyukat lehet látni

Ajak:

széles, vékony, íves, egyenes vonalú, felső-vagy alsó ajak vastagabb, felsőajak az alsót eltakarja

Fogak:

épsége, színe, állása, megkezdődött-e a fogváltás

Ál:

kerek, szögletes, előreálló...

Fül:

elálló, fejhez tapadó, nagy, kicsi, felső része hegyes vagy kerek

Fülcimpa:

vastag, vékony, odanőtt.

Arc színe:

erős, lehavány, halovány, pirosposzsgás, szürke, sápadt, szeplős

Arcbőre:

száraz, nedves, selymes, ráncos, allergia, ekcéma

Mimikája (lelki, emocionális folyamatok kifejeződése):

tudattalan, tudatosan irányított, aktív, passzív, kifejező

Page 4/4

c. *Törzs (összbenyomás)*

Nyak:

rövid, hosszú, ráncos...

Váll:

kiemelkedő, kerek, szögletes, lefelé hajló...

Hát-gerincoszlop íve:

görbe, egyenes tartású, S-görbület

Mellkas:

beesett, domború, bordák láthatóak...

Has:

kerek, lapos, domborodó...

Köldök:

kidomborodó, köldöklyukba becsimuló

Fenék:

kerek, lapos

Bőre:

vastag, vékony, lebarnult, fehér, selymes, érdes, ráncos, allergia, ekcéma

d. *Végtagok (összbenyomás)*

Karok:

hosszú, rövid, vékony, vastag, megnyúlt, erős, sovány, „hurkás” még

Csukló:

csuklócsont megjelent-e már, húsos, „hurkás” még

Kéz:

lapos, hosszú, keskeny, rövid, vastag, finoman tagolt, arányos,

Tenyér:

kicsi, nagy széles,

Tenyér tapintása:

nedves, száraz, meleg, hideg

Kezek mozgásképe:

koordinált, koordinálatlan...

Ujjak:

hosszú, dundi, rövid...

Körmök:

széles, redős, foltos, tépett, beszakadt, fényes, fénytelen...

Körömágy formája:

Lábak:

vékony, hosszú, vastag, rövid, „cövek-oszlopszerű” ...

Térd:
kerek, szögletes, lapos, előreálló...
Lábfej:
széles, keskeny, lábujjak ferdék, egyenesek, lúdtalp, lábboltozat kialakult
Lábtartása:
Befelé álló, kifelé álló
Lábörmei:
széles, redős, foltos, repedezett, ívelt, lapos, fényes, fénytelen...
Lábak mozgásképe:
koordinált, csámpás, ikszlábú, rendezetlen

Alak jellegzetességei (összbenyomás)

Testsúlya:
Magassága:
Testarányok:
Formája:
melyik alkotó fő forma jellemző alakjára?

A gyermek mozgása (jellegzetességek)

Mozgásformák különlegességei

Járása:
lábfejek állása, könnyed, gördülékeny, biztos, bizonytalan, tétova, lábujjhegycen jár, telitalppal lép, sarokra lép, elesésre hajlamos...
Futása:
ügyes, gyors, könnyed, koordinálatlan, bizonytalan...
Ugrás:
nehézkés, bizonytalan, bátortalan, könnyed, ruganyos...
Egyensúlyozás:
biztos, bizonytalan, nehézkés, könnyed...
Forgás:
Mozgásigény:
nagy kedvvel, szívesen, aktívan, kevés, kedvetlenül, közös játékokban, ritmikus körjátékokban részt vesz, - nem vesz részt.
Ülés-állás:
testtartása, aktivitása
„Arc-mozgása”, mimikája:
aktív, passzív, kifejező
Szemmozgása:
követi-e szemével környezetét mozgásait, nyugodt, nyugtalan, fürkésző...
Kézügyessége:
kialakult-e az oldalúság (jobb-bal), aprómozgások koordinációja (fogás, dobás, elkapás, csipentés, tapsolás, kézfogás, ujj-játékok, masni kötés

A gyermek beszéde (jellegzetességek)

Beszéd hangzása:

hangos, halk, hang színe erős vagy gyenge, préselt, orrhangzós, szaggatott, lágy, kemény, világos hangszínű, sötét, rekedtes, krákogós, érthető, jól artikulált, nehezen érthető, melyik mássalhangzót, magánhangzót ejti nehezen, nyeli el

Beszéd és mesélési készség:

Beszéd folyamatossága:

egyenletes, folyékony, nyugodt, kapkodó, szakadozott...

Beszédhibák:

pösze, hadar, dadog, akadozik, nem találja a szavakat, szóvégeket ismételi...

Szóbeli kifejezőkészség:

szókincs, szókéfejezések, mondatformálás, a gondolatokat ki tudja-e fejezni, meg tudja-e fogalmazni érthetően, világosan

Kommunikativitás:

inkább nem szólal meg, a metakommunikációt használja szivesebben, szívesen, szüntelenül beszél

Kommunikációs képessége gyermekkel:

nyílt, bátor, tartózkodó, visszahúzódo, könnyen kifejezi magát, inkább megfigyelő, szemlélődő, a metakommunikációt használja...

Kommunikációs képessége felnőttel:

nyílt, bátor, tartózkodó, visszahúzódo, könnyen kifejezi magát, inkább szemlélődő, a metakommunikációt használja...

Énekhangja:

tiszta, érdes, örömmel énekel, csengő, mély, morgós, gyenge, crötöljes...

Éneklési kedve:

magában, játék közben, közös játékok alkalmával, reigen ulatt, szertartások közben...

Lélegzés:

van-e elég levegője az énekléshez, beszédhez?

Ritmus:

tud-e ritmikusan énekelni, beszélni?

2. A gyermek szellemi képességei, lelki reakciói, viselkedése

a. Intellektuális képességek (gondolkodás)

Érzékek által tükrözött képe a világról:

érzékleteiben éber, nagyon jól és sokat figyel, érzékleteiben még álmodik, álmovilágban érzékeli környezetét

Az érzékszervek különlegességei:

szemüveg, oldalúság kialakulása, hallása rendben van-e

Fogalomalkotási képesség:

egyszerű, elvont fogalmak...

Fantázia-ereje:

beleélő-képesség

Emlékezet:

helyhez kötött, szabad, korának megfelelő, időérzék

Következetesség:

Tapasztalati tudás:

Tárgyi tudás:

Értelem:

Figyelem:

Koncentrációs képesség:

Kitartás:

Céltudatosság:

Motiválás:

b. Általános hangulat (érzés)

Érzelmei kifejezésére használt eszközök:

mosoly, nevetés, sírás, dac, kérés, elutasítás, düh, érzékeny az érintésre, felháborítható, morgolódo, kifelé orientált, befelé orientált

Szeretetvágy:

tisztában van önmagával, az érzéseivel, szükségleteivel ezeket ki tudja fejezni vagy nem, milyen a viszonya saját magával

Önállóság:

éberren figyel a mindennapi szokásokat, szeretné egyedül megcsinálni a dolgokat, önállóan, segítségre szorul, felnőttől való elválás

c. Szociális viselkedés

Milyen a viszonya másokkal, a csoporttal szemben?:

be tud illeszkedni, domináns, zavaró, agresszív, segítőkész, kompromisszum kész...

Kapcsolatai más gyerekekkel:

magányos, van barátja, egy kisebb csoport tagja, átjárja az egész közösséget (hídszerepű), tud „csoport-játékot” indítani, vezetni

Hogyan él a közösségben?:

A csoport viszonya a gyermekhez:

A gyermek viselkedése felnőttekkel szemben:

erősen kötődik, nem megy a közelébe, mindig az ölében vagy mellette akar ülni...

A gyermek viselkedése szülei, nevelőivel szemben:

függ tőlük, szabad, öntudatos

d. *Életfolyamatok kifejeződése*

Alaphangulata:

vidám, szomorú, féltős, óvatos, szégyenlős, dacos, öntudatos, bizonytalan..

Vágyai:

mit szeret, mit nem?

Hajlamai:

hogyan reagál fájdalmakra, váratlan lelki jelenségekre, váratlan helyzetekre?

Táplálkozás:

vegetáriánusok-e a szülők

Étvágya:

állandóan szomjas, éhes, sokat eszik, keveset eszik, folyamatosan, rendszertelenül, válogatós, „mindenevő”

„Íz hajlama”:

sós, savanyú, édes, keserű, kedvencei, amit nem szívesen eszik, egyáltalán nem eszik

Emésztési, anyagcserezavarok:

ételallergiák, érzékenységek

Alvás:

alvási szokások (hogyan, mennyit, mikor alszik?) fektetési szertartás, egyedül alszik-e el, végig alussza-e az éjszakát, álmodik-e, elmeséli-e az álmait, sötétben alszik-e, ébredés (hogyan, mikor?)

Hőháztartása:

keze-lába hideg vagy meleg, fázós vagy melege van, alul öltöztetett ill. túlóltöztetett

e. *Odaadási képesség*

Utánzás:

szabad játékban, munkatevékenységben, reigenben, curitmián, a szabadban...

Játék:

fantáziadús, eleven, agresszióra hajlamos, harcos, szüksége van segítségre, indíttatásra, játékírányító (esetleg egész csoportot megmozgató), magányosan játszik vagy társakkal

Kedvenc játéka:

játékszerek, szerepjátékok, ehhez való kellékek...

Fantázia:

élénk, gyenge, korának megfelelő...

Viselkedési szokások:

berögzült szerepek, szokások sajátosságai (utánoz valakit)

f. *Praktikus-cselekvő viselkedés (akarat)*

Utánzási képesség:

Játékkedv:

Alkotó ereje:

Kitartása:

Koncentrációs képessége:

Céltudatosság: cselekvése, játéka tervezett

Testi ügyesség:

Kézügyesség:

Segítőkészség: